

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

ΜΙΣΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΜΕΝΑΧΕΙΛΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

Α.Μ.:30

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ

ΜΠΕΧΛΙΟΥΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Περιεχόμενα

Περίληψη	3
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	4
Υποκεφάλαιο 1.1: Εισοδηματική ανισότητα	4
Υποκεφάλαιο 1.2: Αστικοποίηση	9
Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική επισκόπηση	12
Κεφάλαιο 3. Θεωρητικό υπόδειγμα	15
Κεφάλαιο 4: Στατιστική ανάλυση δεδομένων	17
Υποκεφάλαιο 4.1: Στατιστική ανάλυση δεδομένων σύμφωνα με το βαθμό αστικοποίησης.....	23
Υποκεφάλαιο 4.2: Συμπεράσματα της στατιστικής ανάλυσης δεδομένων	29
Κεφάλαιο 5: Γραφική ανάλυση δεδομένων	30
Υποκεφάλαιο 5.1: Ανάλυση θηκογράμματος.....	30
Υποκεφάλαιο 5.2: Ανάλυση διαγράμματος γραμμών	31
Κεφάλαιο 6. Εμπειρική ανάλυση	34
Υποκεφάλαιο 6.1: Εκτίμηση υποδείγματος	35
Υποκεφάλαιο 6.2: Εκτίμηση του υποδείγματος	36
Υποκεφάλαιο 6.3: Εστιάζοντας στο μέγεθος της επιχείρησης και στο φύλο	39
Υποκεφάλαιο 6.4: Εκτίμηση του υποδείγματος ανά επίπεδο διαχωρισμού αστικοποίησης βάσει του φύλου	42
Υποκεφάλαιο 6.5: Ποσοστιαία εκτίμηση του υποδείγματος ως προς το φύλο	46
Υποκεφάλαιο 6.5.1: Ποσοστιαία εκτίμηση του υποδείγματος ως προς τους άντρες.....	46
Υποκεφάλαιο 6.5.2: Ποσοστιαία εκτίμησης του υποδείγματος ως προς τις γυναίκες.....	49
Κεφάλαιο 7: Επίλογος και Συμπεράσματα	53
Βιβλιογραφία	55

Περίληψη

Στην παρούσα μελέτη εξετάσθηκε η σύνδεση μεταξύ μισθολογικών διαφορών και αστικοποίησης στην Ελλάδα, διερευνώντας τις επιδράσεις της αστικοποίησης, κυρίως μέσω της εκπαίδευσης και της εργασιακής εμπειρίας. Η εργασία είναι βασισμένη σε δεδομένα που προήλθαν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή και αφορούν την περίοδο 2010-2020. Στην ανάλυση γίνεται εμφανής ο διττός ρόλος της αστικοποίησης. Αφενός στις υψηλά αστικοποιημένες περιοχές προσφέρονται υψηλότεροι μισθοί, αφετέρου ενισχύεται η κοινωνικο-οικονομική ανισότητα. Παρατηρήθηκε ότι μεταξύ των φύλων, η αστικοποίηση επιδρά διαφορετικά στη σχέση εκπαίδευσης/μισθού, σχέση η οποία διαφοροποιείται επιπλέον σε διαφορετικά επίπεδα μισθού. Συνοψίζοντας, είναι μια μελέτη που έχει στόχο να αναδείξει καίρια ζητήματα και να θέσει προβληματισμούς στις πολιτικές που στόχο έχουν την διαμόρφωση του εργασιακού περιβάλλοντος στην Ελλάδα.

Λέξεις κλειδιά: μισθολογικές διαφορές, αστικοποίηση, εισοδηματική ανισότητα, Ελλάδα, μισθολογικές διαφορές φύλων

Abstract

This study examines the relationship between wage disparities and urbanization in Greece, focusing on the effects of urbanization primarily through education and work experience. The analysis is based on data from the Hellenic Statistical Authority for the period 2010-2020. The findings underscore the dual impact of urbanization: while higher wages are observed in highly urbanized areas, urbanization also contributes to the exacerbation of socio-economic inequality. Furthermore, the effect of urbanization on the relationship between education and wages varies by gender and differs across wage levels. Overall, this study seeks to shed light on critical issues and stimulate discourse on policy measures aimed at shaping the labor market in Greece.

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Υποκεφάλαιο 1.1: Εισοδηματική ανισότητα

Η εισοδηματική ανισότητα αφορά τον τρόπο με τον οποίο κατανέμεται το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα μιας οικονομίας στον πληθυσμό. Υπολογίζεται κατά βάση σε επίπεδο νοικοκυριού (λαμβάνεται υπόψη το εισόδημα των μελών της οικογένειας) και σταθμίζεται προς τον συνολικό αριθμό των μελών του νοικοκυριού.¹

Μια πρόσφατη έρευνα του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας, αναλύοντας δεδομένα 15 ετών (2006-2021), αποκαλύπτει ότι η εισοδηματική ανισότητα στην ΕΕ παραμένει έντονη με την μεσαία τάξη να συρρικνώνεται στα περισσότερα κράτη μέλη. Ενώ η συνολική εισοδηματική ανισότητα μειώθηκε λόγω της σύγκλισης των εισοδημάτων σε αρκετά κράτη μέλη, η εσωτερική ανισότητα αυξήθηκε σε πολλές χώρες, ιδίως στις σκανδιναβικές και κεντρο-ευρωπαϊκές (παλιότερα μέλη της ΕΕ).

Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών είναι εμφανείς, με χώρες όπως το Λουξεμβούργο να καταγράφουν εξαιρετικά υψηλό εισόδημα, εν αντιθέσει χώρες όπως η Ρουμανία καταγράφουν πολύ χαμηλό εισόδημα. Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες μεσαίου εισοδήματος, με την μεσαία τάξη να δέχεται αρκετές πιέσεις κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Σημαντικό ρόλο έπαιξε η οικονομική κρίση που επέφερε πτώση του εισοδήματος στις χώρες κυρίως της μεσογείου, αποδυναμώνοντας τη σύγκλιση με τις χώρες υψηλότερου εισοδήματος.

Η πανδημία του COVID-19 επηρέασε έντονα την εισοδηματική ανισότητα, με τις κυβερνήσεις να καταφεύγουν σε αυξημένες κοινωνικές παροχές για να περιορίσουν τις συνέπειες της ύφεσης. Παρόλα αυτά οι οικονομικές δυσκολίες δεν έπαψαν να υπάρχουν με τις ομάδες του χαμηλού εισοδήματος, τις γυναίκες και τις μονογονεϊκές οικογένειες να πλήττονται δραματικά.

¹ <https://greeceinfigures.com/eisodimatiki-anisotita>

Για την αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων, απαιτείται ένα ισχυρό κράτος πρόνοιας, το οποίο μέσω φορολογικών μεταρρυθμίσεων και στοχευμένων κοινωνικών παροχών, να επιλύσει το πρόβλημα.²

Αιτίες που προκαλούν την εισοδηματική ανισότητα

Η εισοδηματική ανισότητα οφείλεται σε ένα σύνολο παραγόντων που συνδέονται κυρίως με την παγκοσμιοποίηση, τις τεχνολογικές εξελίξεις, την εκπαίδευση και τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας. Η διεύρυνση του εμπορίου και η ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων έχουν επηρεάσει τις δημόσιες και εργασιακές πολιτικές εντείνοντας τις ανισότητες. Παράλληλα από το 1980 και έπειτα έχει περιοριστεί η διαπραγματευτική δύναμη των εργαζομένων, ιδίως των λιγότερο εξειδικευμένων, με αποτέλεσμα την επιδείνωση της μισθολογικής ανισότητας. Για αυτό ας αναλυθούν παρακάτω δύο από τις σημαντικότερες αιτίες πρόκλησης της εισοδηματικής ανισότητας, η τεχνολογική εξέλιξη και η εκπαίδευση.

Η τεχνολογική ανάπτυξη συνδέεται με την εισοδηματική ανισότητα κυρίως επειδή ενισχύει την παραγωγικότητα των υψηλά ειδικευμένων εργαζομένων σε σχέση με τους εργαζομένους χαμηλής ειδίκευσης, οδηγώντας σε ταχύτερη αύξηση των μισθών των πρώτων. Οι εργαζόμενοι υψηλής ειδίκευσης διατηρούν πλεονεκτήματα σε θέσεις που απαιτούν δημιουργικότητα ή ικανότητες στην επίλυση προβλημάτων, ενώ οι εργαζόμενοι χαμηλής ειδίκευσης επικεντρώνονται σε προσωπικές υπηρεσίες που δεν μπορούν να αυτοματοποιηθούν εύκολα. Η μείωση του κόστους των τεχνολογικών λύσεων μειώνει την αξία συγκεκριμένων εργασιακών καθηκόντων, δημιουργώντας πτωτική πορεία στους μισθούς και διευρύνοντας την ανισότητα.

Σύμφωνα με τον Van Reenen (2011), η τεχνολογική πρόοδος έχει αυξήσει τη ζήτηση για εξειδικευμένες θέσεις εργασίας, μειώνοντας την ζήτηση για πιο απλές εργασίες. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η μισθολογική ανισότητα. Σημαντικό είναι πως έχει αντικαταστήσει πολλές εργασίες μεσαίας ειδίκευσης, όπως τα διοικητικά καθήκοντα. Συμπεραίνουμε ότι τα άλματα που έχουν γίνει στο κομμάτι της αυτοματοποίησης και της ψηφιοποίησης, ενισχύουν την εισοδηματική ανισότητα.

² <https://www.in.gr/2024/07/24/economy/diethnis-oikonomia/ee-ayksithike-eisodimatiki-anisotita-syrriknothike-mesaia-taksi-ti-symvainei-stin-ellada/>

Η εισοδηματική ανισότητα συνδέεται στενά με την εκπαίδευση, καθώς πολλοί ερευνητές θεωρούν την αύξηση της τυπικής εκπαίδευσης ως έναν σημαντικό παράγοντα για την μείωση των ανισοτήτων. Σύμφωνα με θεωρίες και μελέτες, η εκπαίδευση προσφέρει την ευκαιρία στα άτομα να αυξήσουν τις δεξιότητες και την παραγωγικότητά τους με αποτέλεσμα να βελτιώσουν το εισόδημά τους. Μια τέτοια άποψη υποστηρίζεται από τον Sylwester (2003), που δείχνει ότι τα αυξανόμενα επίπεδα εκπαίδευσης σε μια χώρα σχετίζονται με την μείωση της εισοδηματικής ανισότητας.

Ωστόσο εμπειρικές μελέτες όπως αυτή των De Gregorio & Lee (2002), επισημαίνουν ότι η σχέση εισοδηματικής ανισότητας και εκπαίδευσης δεν είναι πάντα ξεκάθαρη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, υψηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης μπορεί να συμβάλλουν στην ενίσχυση της διαφοράς των εισοδημάτων, καθώς τα οφέλη της εκπαίδευσης δεν διανέμονται ισομερώς σε όλους τους πληθυσμούς. Συμπεραίνουμε ότι είναι απαραίτητη περισσότερη έρευνα για την συσχέτιση ανάμεσα τους.

Πού εντοπίζεται η μισθολογική ανισότητα:

Έχοντας εξετάσει κάποιες από τις βασικές αιτίες που προκαλούν εισοδηματική ανισότητα, είναι σημαντικό, στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, να εξεταστεί επιπλέον και πού εντοπίζεται αυτή η ανισότητα ώστε μελλοντικά οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής να εστιάσουν σε αυτούς τους χώρους.

Φύλο και ανισότητα

Η ανισότητα των φύλων αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της εποχής, καθώς οι γυναίκες εξακολουθούν να βρίσκονται σε μειονεκτικές θέσεις σε αρκετούς τομείς της ζωής. Παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια, οι γυναίκες συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν ανισότητες στην εργασία, την εκπαίδευση και την πολιτική. Το μισθολογικό χάσμα αναδεικνύεται ως μια από τις κύριες εκφάνσεις αυτής της ανισότητας. Στην Ελλάδα, το μισθολογικό χάσμα ανάμεσα στα φύλα ανέρχεται στο 15%, ενώ στην ΕΕ στο 16,3%.³ Η διαφορά στις αποδοχές οφείλεται σε παράγοντες όπως ότι οι θέσεις διοίκησης συχνά καταλαμβάνονται από άντρες, ενώ οι γυναίκες στρέφονται στην φροντίδα της οικογένειας. Οι συγκυρίες αυτές οδηγούν τις γυναίκες να στραφούν κυρίως σε εργασίες μερικής απασχόλησης, με αποτέλεσμα οι

³ <https://www.statistics.gr/infograph/womenmen/bloc-2d.html?lang=el>

μισθοί να είναι αρκετά χαμηλότεροι. Πέραν τούτου η εισοδηματική ανισότητα οφείλεται και στο γεγονός ότι η εκπροσώπηση των γυναικών σε χαμηλά αμειβόμενες εργασίες είναι ισχυρή.

Παρά τις εκτεταμένες προσπάθειες, κυρίως της ΕΕ, για να μειωθεί η μισθολογική ανισότητα, η εφαρμογή των νομοθετικών ρυθμίσεων είναι περιορισμένη. Για να εξαλειφθεί αυτό το φαινόμενο πρέπει να τεθεί αυστηρή εφαρμογή της νομοθεσίας, να ενισχυθεί η διαφάνεια στις θέσεις διοίκησης και να γίνουν οι απαραίτητες ενημερώσεις γύρω από το συγκεκριμένο θέμα.⁴

Χώρες και ανισότητα

Η εισοδηματική ανισότητα σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο παρουσιάζει αντίθετες τάσεις μεταξύ των χωρών και εντός των χωρών. Σύμφωνα με τον Ravallion (2014) η εισοδηματική ανισότητα έχει μειωθεί παγκοσμίως κατά τις τελευταίες δεκαετίες, κυρίως λόγω της οικονομικής σύγκλισης μεταξύ των χωρών. Ωστόσο η ανισότητα εντός των χωρών έχει αυξηθεί σε πολλές περιπτώσεις. Συγκεκριμένα επισημαίνει ότι ειδικά μετά το 2000, η εισοδηματική διαφορά εντός των χωρών της Λατινικής Αμερικής και Ανατολικής Ασίας αυξήθηκαν.

Εστιάζοντας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Fredriksen (2012) παρατηρεί παρόμοια τάση, δηλαδή λόγω της οικονομικής ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης μειώθηκε η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των κρατών-μελών. Παρόλα αυτά εντός των χωρών, παρατηρεί αύξηση της εισοδηματικής ανισότητας.

Τομείς παραγωγής και ανισότητα

Η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των τομέων παραγωγής σχετίζεται με τη κατανομή των οικονομικών πόρων και τη δομή των αγορών. Σύμφωνα με το άρθρο του Johansson & Wang (2014), οι έλεγχοι στα επιτόκια, τα εμπόδια στην τραπεζική αγορά και ο περιορισμένος ανταγωνισμός οδηγούν στην άνιση κατανομή κεφαλαίων. Οι πολιτικές αυτές συχνά ευνοούν τον βιομηχανικό τομέα εις βάρος άλλων, όπως τον πρωτογενή, γεγονός που αυξάνει την εισοδηματική ανισότητα ανάμεσά τους.

Οι οικονομικοί πόροι κατευθύνονται κυρίως προς τις μεγάλες επιχειρήσεις και οργανισμούς, με αποτέλεσμα να πλήττονται δυσανάλογα μικρές επιχειρήσεις και

⁴ <https://todelta.gr/misthologiko-xasma-kai-isotita-ton-filon/>

αγροτικός τομέας. Έτσι δημιουργείται ένα δομικό χάσμα στην οικονομία που αποτέλεσμα έχει την αύξηση των μισθολογικών ανισοτήτων ανάμεσα στους παραγωγικούς τομείς.

Ας σταθούμε σε μερικά παραδείγματα που επιβεβαιώνουν τα παραπάνω. Χαρακτηριστικό είναι ότι στο δημόσιο υπήρξε ραγδαία αύξηση των μισθών συγκριτικά με την παραγωγικότητα γεγονός που υπονόμωσε την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Όσον αφορά τον δευτερογενή τομέα, οι αυξήσεις ήταν πολύ χαμηλότερες ενώ η παραγωγικότητα πολύ μεγάλη, με τρανταχτό παράδειγμα τον κλάδο των μεταποιήσεων. Επιπλέον οι εργαζόμενοι των βιομηχανιών απολαμβάνουν υψηλότερες αποδοχές, συγκριτικά με κλάδους όπως αυτόν του τουρισμού, λόγω της φύσης της πλήρους απασχόλησης. Αυτές οι ανισορροπίες καταδεικνύουν την ανάγκη σύνδεσης μισθολογικών αυξήσεων με την παραγωγικότητα.⁵

Πληθυσμιακή συγκέντρωση και ανισότητα

Η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των αγροτικών και αστικών περιοχών παραμένει έντονη και οφείλεται σε μια σειρά που συνδέονται με την παραγωγικότητα, τη συγκέντρωση ανθρωπίνου κεφαλαίου και τις οικονομικές ευκαιρίες. Οι εργαζόμενοι σε αστικές περιοχές απολαμβάνουν υψηλότερους μισθούς σε σύγκριση με εκείνους στις αγροτικές περιοχές, κυρίως λόγω των οικονομικών πλεονεκτημάτων των πόλεων, που προσφέρονται μέσω των εξειδικευμένων εργασιών. Σύμφωνα με την μελέτη των Echeverri-Carrol & Ayala (2009), το μέγεθος της πόλης και η πυκνότητα του πληθυσμού επηρεάζει θετικά τους μισθούς.

Παράλληλα το αγροτικό-αστικό χάσμα οφείλεται σε σημαντικές δομικές διαφορές. Ο Kim (2014) υποστηρίζει ότι το υψηλότερο επίπεδο μισθών στις πόλεις οφείλεται εν μέρει στην μεγαλύτερη ικανότητα των εργαζομένων που επιλέγουν να εγκατασταθούν σε αυτές. Έτσι οι εμπειρότεροι εργαζόμενοι αυξάνουν τα οικονομικά τους πλεονεκτήματα με τη μισθολογική διαφορά να εντείνεται.

Επιπλέον, οι Buso et al. (2021) επισημαίνουν ότι οι υψηλότεροι μισθοί στις πόλεις λειτουργούν ως κίνητρο για εσωτερική μετανάστευση, με το υψηλό κόστος ζωής και την ανεργία να μην είναι τόσο μεγάλο πρόβλημα για αυτή την κίνηση. Κάτι τέτοιο συμβαίνει, γιατί ακόμα και οι χαμηλότερες απολαβές στην πόλη είναι σημαντικά

⁵ https://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/50604/SPECIAL%20REPORT_30_10_2017.pdf

υψηλότερες από αυτές της υπαίθρου, καθιστώντας τις πόλεις πόλο έλξης για τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών και της περιφέρειας.

Συνολικά, η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των δύο πληθυσμών οφείλεται στη συγκέντρωση της καινοτομίας και της γνώσης στα μεγάλα αστικά κέντρα. Γεγονός που ενισχύει το φαινόμενο της αστικοποίησης, το οποίο αναλύεται παρακάτω.

Υποκεφάλαιο 1.2: Αστικοποίηση

Έχοντας εξετάσει σε ποιο βαθμό οι εισοδηματικές διαφορές επηρεάζονται από το αστικό τοπίο, στην τρέχουσα ενότητα θα αναλύσουμε μια έννοια η οποία σχετίζεται με την επιλογή του σύγχρονου ανθρώπου να διαμένει στα μεγάλα αστικά κέντρα. Συγκεκριμένα, η αστικοποίηση είναι η τάση συγκέντρωσης του πληθυσμού μιας χώρας στις μεγάλες πόλεις ή αύξησης του πληθυσμού που ζει σε αστικές περιοχές. Είναι η φυσική αύξηση του πληθυσμού και της έκτασης που καταλαμβάνουν οι αστικές περιοχές, ως συνέπεια της μετανάστευσης από τις αγροτικές ή τις προαστιακές περιοχές. Εναλλακτικά, χρησιμοποιείται ο όρος «αστυφιλία», για την περιγραφή της αγάπης προς την πόλη και της τάσης συγκέντρωσης των κατοίκων των περιφερειών ή της υπαίθρου στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Συνήθως, ο όρος «αστυφιλία» έχει αρνητική έννοια, αφού ως κοινωνική διαδικασία θεωρείται «υπεύθυνη» για την απογύμνωση και την εγκατάλειψη της υπαίθρου, και γενικότερα για την πρόκληση οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών μιας χώρας.

Αποτελεί ένα παγκόσμιο και διαχρονικό φαινόμενο, το οποίο επηρεάζει τόσο τις αναπτυγμένες, όσο και τις λιγότερο αναπτυγμένες ή τις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ συνήθως υπολογίζεται ως η ποσοστιαία αναλογία του αστικού επί του συνολικού πληθυσμού μιας περιοχής ή μιας χώρας. Ορισμένοι ερευνητές ορίζουν ως αστικοποίηση την αύξηση της έκτασης που καταλαμβάνει μια πόλη ή την αύξηση της έκτασης που χρησιμοποιείται για αστικές χρήσεις. Κάποιοι άλλοι ορίζουν την αστικοποίηση ως μια κοινωνική διαδικασία για την υιοθέτηση από τους κατοίκους ενός συνόλου στάσεων και συμπεριφορών που παραδοσιακά συνδέονται και χαρακτηρίζουν τους κατοίκους των μεγάλων πόλεων.

Αστικοποίηση και οικονομικές μεταβολές

Η αστικοποίηση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες των οικονομικών μεταβολών, παγκοσμίως. Η συγκέντρωση πληθυσμού στα αστικά κέντρα δημιουργεί προϋποθέσεις ανάπτυξης, καινοτομίας και κοινωνικής προόδου.

Η αστικοποίηση οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας μέσω των οικονομιών κλίμακας. Η συγκέντρωση του ανθρώπινου δυναμικού, των επιχειρήσεων αλλά και των υποδομών βοηθά στην καλύτερη κατανομή πόρων, όπως και στην μείωση των εξόδων συναλλαγής. Σύμφωνα με τον Henderson (2003), οι πόλεις λειτουργούν ως κέντρα οικονομικής δραστηριότητας, ενισχύοντας τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων καθώς και τον διαμοιρασμό της τεχνογνωσίας με αποτέλεσμα την αύξηση της αποδοτικότητας.

Παράλληλα, η προσφορά των πολλών θέσεων εργασίας στις πόλεις και η δυνατότητα εύρεσης υψηλότερων εισοδημάτων είναι μεγαλύτερες. Οι Daouli et al. (2010), Goldin et al. (2017) και Song et al. (2019), σημειώνουν ότι η ανάπτυξη των βιομηχανικών τομέων στις αστικές περιοχές δημιουργεί νέες οικονομικές ευκαιρίες και επιτρέπει την βελτίωση των μισθών. Οι πόλεις λειτουργούν ως κέντρα προσέλκυσης εργατικού δυναμικού, ειδικά σε τομείς που απαιτούν υψηλή ειδίκευση και τεχνογνωσία.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας μέσω του οποίου η αστικοποίηση προκαλεί οικονομικές μεταβολές, είναι οι επενδύσεις σε υποδομές και υπηρεσίες. Οι Bertinelli & Black (2004) και Deng & Zhong (2023) τονίζουν ότι οι κυβερνήσεις επιδιώκουν να βελτιώνουν τα αστικά κέντρα σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία και το οδικό δίκτυο, γεγονός που συμβάλλει στην προσέλκυση επιχειρήσεων και πληθυσμού, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός καλύτερου βιοτικού επιπέδου και οικονομικής ανάπτυξης.

Οι Gross (2021) και Moomaw & Shatter (1996) επισημαίνουν ότι οι πόλεις προωθούν την καινοτομία και την τεχνολογική ανάπτυξη, καθώς λειτουργούν ως κέντρα γνώσης και καλύτερης συνεργασίας. Η παρουσία ερευνητικών κέντρων, πανεπιστημίων και οργανισμών ενισχύει την δημιουργία νέων προϊόντων και διαδικασιών, ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη.

Ακόμα, η αστικοποίηση οδηγεί σε διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία, με μετακίνηση από τον αγροτικό τομέα προς τον βιομηχανικό. Οι Suleman et al. (2019)

και Wan et al. (2022) αναλύουν ότι, οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης της υπαίθρου ωθούν τον πληθυσμό στις πόλεις. Αυτή η διαδικασία ενισχύει την οικονομική διαφοροποίηση και έχει ως αποτέλεσμα την βιομηχανική ανάπτυξη. Επίσης οι Mincer (1958) και Gibbons & Katz (1992), εξηγούν ότι η αύξηση του πληθυσμού των μεγάλων αστικών κέντρων ενισχύει τη ζήτηση για προϊόντα, υπηρεσίες και υποδομές, μεγεθύνοντας την οικονομική ανάπτυξη.

Συνολικά η αστικοποίηση αποτελεί κεντρικό παράγοντα οικονομικής και κοινωνικής μεταβολής, που ενισχύει την παραγωγικότητα, την καινοτομία και την οικονομική ανάπτυξη. Παρά τα οφέλη που προσφέρει, συνδέεται ισχυρά και με αρνητικές συνέπειες, όπως την απογύμνωση της υπαίθρου. Η κατανόηση αυτού του φαινομένου είναι κρίσιμη για την διαμόρφωση πολιτικών που στοχεύουν στην ενίσχυση του βιοτικού επιπέδου και στην δίκαιη κατανομή πόρων.

Για τη στήριξη των παραπάνω αναλύσεων και τη διερεύνηση των φαινομένων της αστικοποίησης και της εισοδηματικής ανισότητας, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι σχετικές ερευνητικές εργασίες και μελέτες παρακάτω.

Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική επισκόπηση

Έχοντας μελετήσει τις έννοιες της μισθολογικής ανισότητας και της αστικοποίησης, στόχος του κεφαλαίου είναι να παρουσιαστούν οι μελέτες, τόσο στην ελληνική όσο και στην παγκόσμια βιβλιογραφία, που εστιάζουν στη σχέση των δύο εννοιών.

Η αστικοποίηση έχει διττή επίδραση στην ανισότητα, καθώς μπορεί τόσο να εντείνει όσο και να μειώσει τις κοινωνικές ανισότητες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων στις πόλεις οδηγεί σε αύξηση των μισθών και της παραγωγικότητας, δημιουργώντας έτσι ευκαιρίες για κοινωνική κινητικότητα. Ωστόσο, όπως δείχνει η έρευνα των Glaeser, Resseger, και Tobio (2009) για το φαινόμενο του αστικού μισθολογικού προνομίου, αυτή η αύξηση των μισθών δεν είναι ισόρροπα κατανομημένη, κάτι που μπορεί να εντείνει τις ανισότητες μεταξύ διαφορετικών ομάδων πληθυσμού.

Συγκεκριμένα, η αστικοποίηση συχνά οδηγεί σε αύξηση των ανισοτήτων εντός των πόλεων. Οι Baum-Snow and Pavan (2012) αναφέρουν πως η συγκέντρωση υψηλά αμειβόμενων επαγγελματιών στις πόλεις ενισχύει τις οικονομικές ανισότητες, καθώς οι εργαζόμενοι με χαμηλότερες δεξιότητες παραμένουν αποκλεισμένοι από αυτές τις θέσεις εργασίας. Όπως τονίζουν οι Castells-Quintana et al. (2020), η ανισότητα αυξάνεται κυρίως σε μεγάλες και πλούσιες πόλεις, όπου η διαφορά στις αποδόσεις δεξιοτήτων είναι εντονότερη.

Επιπλέον, η γεωγραφική απομόνωση των μικρότερων πόλεων επιδεινώνει το πρόβλημα της ανισότητας. Οι Farrokhi & Jenkins (2019) επισημαίνουν το υψηλότερο κόστος των εμπορεύσιμων αγαθών και η χαμηλότερη παραγωγικότητα των εξειδικευμένων επαγγελματιών καθιστούν τις μεγάλες πόλεις πιο ελκυστικές για τους ειδικούς αυτών των κατηγοριών. Αυτή η τάση εντείνει τον διαχωρισμό βάσει δεξιοτήτων, καθώς οι λιγότερο προνομιούχοι δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που συνδέεται με την αστικοποίηση και τις μισθολογικές ανισότητες είναι οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ). Όπως αναφέρουν οι Iammarino και McCann (2013), οι ΑΞΕ τείνουν να συγκεντρώνονται στις μεγάλες πόλεις, ενισχύοντας την οικονομική τους ανάπτυξη αλλά και αυξάνοντας τις ανισότητες εντός των πόλεων. Ο Benhame (2013) υποστηρίζει ότι η ΑΞΕ ενισχύονται σε μεγάλα αστικά κέντρα λόγω της υψηλής συγκέντρωσης εργατικού δυναμικού, υψηλής εκπαίδευσης και εξειδίκευσης, γεγονός που είναι καίριο και ελκυστικό για τις ξένες επιχειρήσεις. Επιπλέον οι Blonigen et al. (2007) επισημαίνουν ότι οι μεγάλες

πόλεις παρέχουν καλύτερη πρόσβαση σε αγορές και υποστηρίζουν την ανάπτυξη τοπικών κλάδων, κάτι που δημιουργεί εξαιρετικές συνθήκες για τις ΑΞΕ, καθώς οι επενδυτές αναζητούν αγορές με υψηλό ανθρώπινο κεφάλαιο και προοπτικές εξέλιξης. Συνολικά η αστικοποίηση υποστηρίζει την προσέλκυση ΑΞΕ, λόγω της συγκέντρωσης του πληθυσμού και πόρων δημιουργώντας το κατάλληλο περιβάλλον για την ανάπτυξη επιχειρηματικών ευκαιριών, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει την αποδοτικότητα και την κερδοφορία των ξένων επενδύσεων.

Επίσης, η αστικοποίηση είναι γνωστό ότι επηρεάζει τους μισθούς, με τον όρο "αστικό μισθολογικό προνόμιο" (urban wage premium) να περιγράφει το γεγονός ότι οι εργαζόμενοι στις πόλεις κερδίζουν συνήθως υψηλότερους μισθούς από τους αντίστοιχους εργαζομένους στις αγροτικές περιοχές και πόλεις της περιφέρειας. Αυτή η διαφορά στους μισθούς μπορεί να αποδοθεί σε διάφορους παράγοντες, όπως η μεγαλύτερη συγκέντρωση ταλαντούχων εργαζομένων, η καλύτερη πρόσβαση σε πόρους, καθώς και η αυξημένη παραγωγικότητα που παρατηρείται στις αστικές περιοχές (Combes, Duranton, & Gobillon, 2008).

Παράλληλα η έρευνα των Behrens et al. (2014) υποστηρίζει ότι οι μικρότερες πόλεις παρουσιάζουν μικρότερες μισθολογικές διαφορές μεταξύ τους, αλλά τα επίπεδα των μισθών είναι χαμηλότερα. Έτσι τονίζει την ανισότητα που υπάρχει ανάμεσα στους εργαζομένους των δύο διαφορετικών αυτών «κόσμων».

Ακόμα έρευνες όπως αυτές των Gould (2007) και Duranton & Puga (2014) ενισχύουν την άποψη ότι οι μεγαλύτερες πόλεις προσφέρουν υψηλότερους μισθούς λόγω της αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας και της μεγαλύτερης ποικιλίας ευκαιριών. Παρόλα αυτά αυτό το προνόμιο δεν έχει κατανεμηθεί ισότιμα, για αυτό ενδέχεται να μην είναι ίδιες οι ευκαιρίες για όλα τα κοινωνικά στρώματα και φύλα. Γεγονός που το τονίζει η έρευνα των Handbury και Weinstein (2015). Για παράδειγμα, οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι συχνά μεγαλύτερες στις πόλεις, γεγονός που αντανάκλα τις ευρύτερες ανισότητες που υπάρχουν στις αστικές περιοχές. Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν επιπρόσθετα εμπόδια, όπως η περιορισμένη πρόσβαση σε υψηλόβαθμες θέσεις εργασίας και η έλλειψη επαρκών υποδομών για τη στήριξη των εργαζόμενων μητέρων, γεγονός που συμβάλλει στη διατήρηση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων.

Οι μισθολογικές διαφορές ανάμεσα στα δύο φύλα στην αγορά εργασίας είναι ένα σημαντικό θέμα που συνδέεται στενά με την αστικοποίηση. Όπως αναφέρουν οι Black, Kolesnikova, και Taylor (2009), οι γυναίκες στις πόλεις τείνουν να κερδίζουν λιγότερα

από τους άνδρες, ακόμη και όταν έχουν παρόμοια επίπεδα εκπαίδευσης και εμπειρίας. Αυτό το φαινόμενο αποδίδεται εν μέρει στις διακρίσεις στην εργασία και στην χαμηλή εκπροσώπηση των γυναικών σε υψηλόβαθμες θέσεις, ειδικά σε τομείς όπως η τεχνολογία και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Επιπλέον, οι γυναίκες στις αστικές περιοχές συχνά εργάζονται σε τομείς που είναι χαμηλότερα αμειβόμενοι, όπως η εκπαίδευση, η υγεία και οι υπηρεσίες, σε αντίθεση με τους άνδρες που κυριαρχούν σε τομείς με υψηλότερους μισθούς, όπως η μηχανική και οι επιχειρήσεις. Οι Puga και Redding (2011) επισημαίνουν ότι αυτός ο διαχωρισμός επαγγελματιών ενισχύει τις μισθολογικές ανισότητες μεταξύ των φύλων στις πόλεις. Το παραπάνω γεγονός τονίζει και η Bacolod (2016) που υποστηρίζει ότι οι γυναίκες παρόλο που έχουν δεξιότητες που αποτιμώνται ιδιαίτερα στις πόλεις, επωφελούνται λιγότερο από τις αποδόσεις της αστικοποίησης συγκριτικά με τους άνδρες. Επομένως, παρόλο που η αστικοποίηση ενισχύει και την παραγωγικότητα αλλά και τους μισθούς, η επίδραση της εξαρτάται κατά πολύ και από το φύλο αλλά και από παράγοντες που βασίζονται σε αυτό.

Τέλος αστικοποίηση και φυλετικές διακρίσεις συνδέονται στενά, καθώς η αυξανόμενη πυκνότητα εντός των πόλεων φαίνεται να εντείνει τις φυλετικές ανισότητες. Κατά τους Ananat et al. (2013), οι μαύροι εργαζόμενοι επωφελούνται σε πολύ μικρότερο βαθμό όσο αυξάνεται το μέγεθος της αστικοποίησης, κάτι που σημαίνει ότι οι λευκοί εργαζόμενοι δέχονται μεγαλύτερες μισθολογικές αυξήσεις συγκριτικά με αυτούς. Σύμφωνα με τους Glaeser και Vigdor (2012), οι μαύροι εργαζόμενοι στις ΗΠΑ συχνά αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες ανισότητες εισοδήματος στις πόλεις, σε σύγκριση με τους λευκούς συναδέλφους τους, λόγω ιστορικών και συστημικών παραγόντων όπως ο ρατσισμός και οι διακρίσεις στην εργασία. Ακόμα ο Buchholz (2023) υποστηρίζει ότι για λόγους που προαναφέρθηκαν οι μαύροι και οι Ασιάτες κάτοικοι της Αμερικής αντιμετωπίζουν δυσκολίες εύρεσης θέσεων εργασίας που να ταιριάζουν στις ικανότητές τους, με αποτέλεσμα να περιορίζονται οι ευκαιρίες για τους πιο ευάλωτους πληθυσμούς. Επιπλέον, η μελέτη των Cutler και Glaeser (1997) δείχνει ότι ο χωρικός διαχωρισμός με βάση τη φυλή ή το χρώμα ενισχύει αυτές τις ανισότητες, καθώς οι μειονοτικές ομάδες κατοικούν συχνά σε υποβαθμισμένες περιοχές με περιορισμένη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και ευκαιρίες απασχόλησης, γεγονός που επιδεινώνει το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φυλετικών ομάδων στις πόλεις.

Έχοντας αναλύσει επαρκώς την περίπτωση της εισοδηματικής ανισότητας αλλά και της αστικοποίησης, παρακάτω αναλύεται η επίδραση της αστικοποίησης στις μισθολογικές διαφορές στην Ελλάδα.

Κεφάλαιο 3. Θεωρητικό υπόδειγμα

Με σκοπό την ανάλυση της επίδρασης της αστικοποίησης στις μισθολογικές διαφορές, η παρούσα εργασία βασίζεται στη πολύ γνωστή εργασία του Mincer, η οποία αναφέρεται στα οικονομικά της εργασίας και συγκεκριμένα στο πώς επηρεάζεται ο μισθός από την εκπαίδευση και την εργασιακή εμπειρία, ένα υπόδειγμα που παρουσιάζεται στα άρθρα του Mincer (1958,1974).

Παρά το γεγονός, ότι δεδομένα διαφόρων χωρών επιβεβαιώνουν κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό τη σχέση ανάμεσα σε μισθό, εκπαίδευση και εμπειρία, οι Krueger και Summers (1988) τονίζουν επιπρόσθετα τη σημασία του τομέα απασχόλησης, ως ένα κρίσιμο παράγοντα από τον οποίο εξαρτάται το ύψος του μισθού. Ειδικότερα εντοπίζονται σημαντικές διακυμάνσεις στις αμοιβές των εργαζομένων ανά τομέα απασχόλησης, κάτι που δεν εξηγείται από τη βασική θεωρητική σχέση. Έτσι προσθέτουμε κάποια επιπλέον χαρακτηριστικά στην παραπάνω σχέση, τα οποία μελετήθηκαν εκτενώς από τους Gibbons και Katz (1992).

Τέλος, για να ολοκληρωθεί το εμπειρικό μας μοντέλο χρειάστηκε να προστεθούν κάποια επιπλέον χαρακτηριστικά και συγκεκριμένα, δημογραφικά (φύλο, ηλικία, κλπ) αλλά και χαρακτηριστικά εργασιακής σχέσης (τύπος σύμβασης). Έτσι δημιουργείται το υπόδειγμα, το οποίο παρουσιάζεται παρακάτω:

$$\log W_{ijt} = \log W_0 + a_1 E du_{ijt} + a_2 Exp_{ijt} + a_3 D_{it} + a_4 L_{ijt} + b_j + u_{ijt} \quad (1)$$

όπου $\log W_{ijt}$ είναι ο λογάριθμος της ετήσιας ακαθάριστης αμοιβής, $\log W_0$ είναι ο σταθερός όρος που αντιστοιχεί στον ακαθάριστο μισθό που δεν εξαρτάται από παράγοντες που μεταβάλλονται ή που έχουν ενσωματωθεί στο υπόδειγμα, η μεταβλητή $E du_{ijt}$ αντιπροσωπεύει τη βαθμίδα εκπαίδευσης⁶, η Exp_{ijt} χαρακτηρίζει το επίπεδο εργασιακής εμπειρίας⁷, η μεταβλητή D_{it} περιλαμβάνει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, η μεταβλητή L_{ijt} τα χαρακτηριστικά εργασιακής σχέσης, b_j περιγράφει τα μη χρονικά μεταβαλλόμενα χαρακτηριστικά του κάθε τομέα δραστηριότητας (fixed-effects) και τέλος u_{ijt} είναι τα κατάλοιπα της παλινδρόμησης.

⁶ Οι βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι τέσσερις: προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια.

⁷ Τα επίπεδα εργασιακής εμπειρίας είναι τρία: αρχικό Επίπεδο (0-5 έτη), μεσαίο Επίπεδο (6-15 έτη) και ανώτερο Επίπεδο (15+ έτη).

Όσον αφορά τους δείκτες το (i) αναφέρεται στον εργαζόμενο που συμμετέχει στη δραστηριότητα (j) σε χρόνο (t). Οι δραστηριότητες είναι οι ακόλουθες εννιά: υπάλληλοι υποστήριξης γραφείου, εργάτες σε βιοτεχνίες και εμπόριο, ανειδίκευτοι εργάτες και μικροεπαγγελματίες, χειριστές των βιομηχανικών εγκαταστάσεων, επαγγελματίες, εργαζόμενοι σε υπηρεσίες και πωλήσεις, γεωργοί, κτηνοτρόφοι και εργαζόμενοι στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, ασκούντες τεχνικά επαγγέλματα, διευθυντές.

Κεφάλαιο 4: Στατιστική ανάλυση δεδομένων

Τα δεδομένα της ανάλυσής μας προέρχονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) και πιο συγκεκριμένα από την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών καλύπτοντας το χρονικό διάστημα μεταξύ 2010 και 2020. Το αρχικό μας δείγμα αποτελείται από 298.711 παρατηρήσεις, ωστόσο για να είναι η έρευνά μας πιο αξιόπιστη, τέθηκαν κάποιοι περιορισμοί στην επιλογή των δεδομένων. Αρχικά, αποκλείστηκαν άτομα τα οποία είναι μεγαλύτερα των 64 ετών (σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται από τον Οικονομικό Οργανισμό Συνεργασίας και Ανάπτυξης), αφού κυρίως δεν είναι εργασιακά ενεργοί, καθώς η έρευνα επικεντρώνεται στους εργαζόμενους. Κατόπιν το δείγμα περιορίστηκε σε άτομα των οποίων η ιδιότητα είχε τον όρο υπάλληλος πλήρους απασχόλησης για την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Ακόμα αποκλείστηκαν οι εργαζόμενοι των ενόπλων δυνάμεων, διότι η μισθοδοσία τους προκύπτει με σχετική νομοθεσία. Επιπλέον στην έρευνα δεν συμπεριλήφθηκαν άτομα τα οποία δε δίνουν πληροφορίες σχετικά με τον μισθό τους, ο οποίος αντιστοιχεί σε ετήσια ποσά. Τελικώς, το μέγεθος του δείγματος έφτασε τις 58.677 παρατηρήσεις.

Εμβαθύνοντας στο δείγμα οι πληροφορίες που λαμβάνουμε είναι πολλαπλές και τα αποτελέσματα αναλύονται παρακάτω εστιάζοντας κυρίως στην μέση τιμή του μισθού ανά κατηγορία. Σύμφωνα με τον Πίνακα 1, το δείγμα αποτελείται από 58.677 εργαζόμενους και ο μέσος μισθός είναι 17.321,62€. Ακολουθεί ανάλυση ανά κατηγορία ξεκινώντας από το φύλο. Το πλήθος των αντρών είναι 33.035 (56,30% του δείγματος) και αυτό των γυναικών 25.642 (43,70%) με τους μέσους μισθούς να είναι 18.572,33€ και 15.710,31€, αντίστοιχα.

Μια κατηγορία που αξίζει να εστιάσουμε είναι αυτή της ηλικίας. Το δείγμα μας αποτελείται από άτομα 17 έως και 64 ετών και για να έχουμε μια πιο αξιόπιστη ανάλυση, το συγκεκριμένο φάσμα χωρίστηκε σε 4 ηλικιακές ομάδες. Η πρώτη ηλικιακή ομάδα που συναντούμε είναι αυτή των 17 έως 24 ετών. Σε αυτήν υπάρχουν 1.655 παρατηρήσεις (2,82%) με το μέσο μισθό να αγγίζει 8.829,89€. Ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα των 25 έως 29 ετών η οποία συγκαταλέγεται στο στάδιο με τη λιγότερη εμπειρία, σε αυτήν υπάρχουν 4.702 παρατηρήσεις (8,02%) με μέσο μισθό 11.400,49€. Έπειτα είναι η ομάδα με την ενδιάμεση εμπειρία η οποία αντιστοιχεί στα άτομα ηλικίας 30 έως 44 ετών που ανέρχονται στις 24.660 (42,03%) παρατηρήσεις έχοντας ως μέσο μισθό 16.165,94€. Τέλος, η κατηγορία κλείνει με το με το στάδιο των ατόμων που έχουν την

μεγαλύτερη εμπειρία. Αποτελείται από άτομα ηλικίας 45 έως 64 ετών στο οποίο ανήκουν 27.660 παρατηρήσεις (47,14%) και λαμβάνουν μέσο μισθό 19.866,60€.

Ενδιαφέροντα αποτελέσματα παρατηρούνται και στην περίπτωση που αφορά την οικογενειακή κατάσταση όπου εδώ οι περιπτώσεις είναι δύο και χωρίζονται σε παντρεμένους και ανύπαντρους. Οι πρώτοι συναντώνται στο δείγμα μας σε πλήθος 38.347 (65,35%) έχοντας ως μέσο μισθό 18.814,37€, ενώ οι δεύτεροι φτάνουν τους 20.330 (34,65%) με μέσο μισθό ο οποίος είναι περίπου 4.000€ μικρότερος και συγκεκριμένα 14.505,95€.

Μια ακόμη σημαντική κατηγορία που αξίζει να ερευνήσουμε είναι αυτή που αφορά την τιμή του μισθού με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης. Τα δεδομένα μας αποτελούνται από τέσσερα επίπεδα εκπαίδευσης τα οποία είναι: προσχολική, πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια. Τα άτομα που έχουν περατώσει την προσχολική εκπαίδευση είναι 162 και συγκεκριμένα το 0,28% του δείγματος με μέσο μισθό 11.072,13€. Ανεβαίνοντας μια βαθμίδα και συγκεκριμένα άτομα που έχουν τελειώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι 4.066 (6,94%) και έχουν μέσο μισθό 12.591,39€. Το τρίτο επίπεδο και μάλιστα το πιο πολυπληθές είναι αυτό των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, σε ποσοστό 51,33% και μέσο μισθό 15.014,92€. Τέλος, όσοι έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση αγγίζουν τα 24.300 άτομα (41,46%) και μέσο μισθό 21.030,28€.

Ένας επιπλέον παράγοντας που επηρεάζει το μέγεθος του μισθού είναι αυτός που αφορά τα έτη εργασιακής εμπειρίας, ήτοι 1-5 έτη, 6-15 έτη και περισσότερα των 15 ετών. Οι παρατηρήσεις που ανήκουν στο αρχικό στάδιο είναι 7.103 (12,11%) με μέσο μισθό 10.961,53€. Αυτές του ενδιάμεσου σταδίου είναι 17.127 (29,19%) με μέσο μισθό 15.328,01€. Τέλος, όσοι έχουν εργασιακή εμπειρία μεγαλύτερη των 15 ετών είναι 34.447 (58,71%) με μέσο μισθό 19.624,30€. Είναι προφανές ότι με το πέρασμα των ετών και λόγω της μεγαλύτερης εργασιακής εμπειρίας ο μισθός αυξάνεται ραγδαία και μάλιστα βάσει των ομάδων που έχουμε δημιουργήσει η διαφορά ανά ομάδα εργασιακής εμπειρίας τείνει να είναι μεγαλύτερη των 4.500€.

Κατηγοριοποίηση που δεν είναι αμελητέα να γίνει, είναι αυτή που επικεντρώνεται στους τομείς εργασίας, συγκεκριμένα στον πρωτογενή, τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα. Τα άτομα που συγκαταλέγονται στον πρωτογενή τομέα είναι 1.129 (1,92%) έχοντας ως μέσο μισθό 13.321,52€. Στον δευτερογενή τομέα ανήκουν 9.644

(16,44%) άτομα με μέσο μισθό 17.405,39€. Με το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων να εργάζεται στον τριτογενή τομέα, αποτελείται από 47.880 (81,63%) παρατηρήσεις λαμβάνοντας ως μισθό 17.401,77€. Παρατηρούμε ότι ο μισθός του τριτογενή και του δευτερογενή τομέα είναι σχεδόν ταυτόσημος.

Κάτι ακόμα που αξίζει να μελετηθεί είναι το μέγεθος των μισθών και η κατανομή των εργαζομένων όσον αφορά το εργασιακό περιβάλλον του καθενός. Εδώ συναντούμε εννιά κατηγορίες με την πρώτη εξ αυτών να είναι οι υπάλληλοι γραφείου, οι οποίοι στο δείγμα μας είναι 9.971 άτομα (16,99%), με την τιμή του μισθού τους να είναι 17.341,02€. Ακολουθούν οι εργαζόμενοι σε βιοτεχνίες και εμπόριο οι οποίοι είναι 5.056 άτομα (8,62%) λαμβάνοντας ως μέσο μισθό 15.698,24€. Επιπλέον οι ανειδίκευτοι εργάτες, με το πλήθος τους να φτάνει τα 5.795 (9,88%), έχουν ως μέσο μισθό 11.502,61€. Σε υψηλότερα επίπεδα μισθού και συγκεκριμένα 16.987,99€, συναντούμε τους χειριστές των βιομηχανικών εγκαταστάσεων οι οποίοι είναι 4.399 άτομα (7,5%). Κατόπιν είναι η κατηγορία των επαγγελματιών, της οποίας ο μέσος μισθός καταλαμβάνει την δεύτερη θέση με τιμή να ανέρχεται σε 22.113,62€ και αποτελείται από 12.924 άτομα (22,03%). Το επόμενο αντικείμενο εργασίας είναι αυτό των εργαζομένων σε υπηρεσίες και πωλήσεις, με τις παρατηρήσεις τους να φτάνουν τις 13.280 (22,63%) κατατάσσοντάς την κατηγορία αυτή στην πιο πολυπληθή, έχοντας ωστόσο μια από τις πιο μικρές τιμές των μισθών και μάλιστα 13.273,98€. Η επόμενη κατηγορία επαγγελματιών αφορά εργαζομένους του πρωτογενή τομέα, έχει τις λιγότερες παρατηρήσεις 429 (0,73%) και ο μέσος μισθός τους είναι 11.285,86€. Επιπροσθέτως, είναι η κατηγορία των ασκούντων τεχνικά επαγγέλματα η οποία αποτελείται από 5.736 άτομα (9,75%) και μισθό 20.987,10€. Τέλος έχουμε τους διευθυντές, οι οποίοι είναι η πιο υψηλόμισθη κατηγορία και οι 1.087 (1,85%) που ανήκουν σε αυτή αμείβονται κατά μέσο όρο με 32.582,21€.

Μια ακόμη ταξινόμηση στην οποία αξίζει να εστιάσουμε είναι το πώς κατανέμονται οι μισθοί όσον αφορά τη γεωγραφική περιοχή από την οποία προέρχεται το κάθε άτομο. Το δείγμα μας χωρίστηκε σε τέσσερις γεωγραφικές περιοχές: το Αιγαίο και η Κρήτη, η Αττική, η Κεντρική Ελλάδα και η Βόρεια Ελλάδα. Στο Αιγαίο και την Κρήτη κατοικούν 10.346 άτομα (17,63%) κερδίζοντας ως ετήσιο μισθό 15.135,96€ κατά μέσο όρο. Τα άτομα που διαμένουν στην Αττική είναι 19.709 (33,59%), όντας οι υψηλότερα αμειβόμενοι συγκριτικά με τις άλλες γεωγραφικές περιοχές και λαμβάνουν 19.668,97€. Οι κάτοικοι της κεντρικής Ελλάδας που υπάρχουν στο δείγμα είναι 12.971, (22,11%)

και αμείβονται κατά μέσο όρο ετήσια με 15.777,12€. Η τελευταία γεωγραφική περιοχή που θα μας απασχολήσει είναι αυτή της Βόρειας Ελλάδας με τους κατοίκους που αντιστοιχούν σε αυτή να είναι 15.651 (26,67%) με μέσο μισθό 17.090,49€

Επιπλέον, είναι σημαντικό να δούμε το πώς κατανέμονται μισθολογικά τα άτομα ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης που εργάζονται. Για αυτό δημιουργήθηκαν 2 κατηγορίες: οι επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερα από 50 και πλέον άτομα θα αποτελέσουν τις μεγάλες επιχειρήσεις και αυτές που απασχολούν λιγότερα από 50 άτομα θα αποτελέσουν τις μικρές επιχειρήσεις. Όσον αφορά το δείγμα μας τα άτομα τα οποία εργάζονται σε μικρές επιχειρήσεις είναι τα περισσότερα και συγκεκριμένα 44.350 (75,58%) έχοντας μέσο μισθό 16.034,65€. Αντιθέτως, αυτοί που εργάζονται στις μεγάλες επιχειρήσεις είναι περίπου 3 φορές λιγότεροι και συγκεκριμένα 14.327 (24,42%) αλλά έχουν ετήσιο μισθό κατά 5.000€ μεγαλύτερο και συγκεκριμένα 21.305,51€.

Η τελευταία κατηγορία που μελετάμε είναι αυτή του επιπέδου της αστικοποίησης, η οποία αποτελεί και το κεντρικό θέμα της έρευνάς μας. Χωρίζουμε το επίπεδο αστικοποίησης σε 3 στάδια: με πρώτο να είναι αυτό της πυκνοκατοικημένης περιοχής, δεύτερο αυτό της ενδιάμεσης περιοχής και τρίτο αυτό της αραιοκατοικημένης περιοχής. Σε πυκνοκατοικημένες περιοχές κατοικούν 23.239 άτομα (39,6%) και παρατηρείται να είναι οι πλέον υψηλόμισθοι με μέσο μισθό 18.300,75€. Στο δεύτερο στάδιο αυτό της ενδιάμεσης περιοχής ανήκουν 17.206 άτομα (29,32%) έχοντας ως μέσο μισθό 17.878€. Τα 18.232 άτομα (31,07%), που απομένουν είναι προφανές ότι κατοικούν σε αραιοκατοικημένες περιοχές, λαμβάνοντας τον χαμηλότερο μισθό συγκριτικά και συγκεκριμένα 15.548,54€.

Πίνακας 1: Στατιστική ανάλυση δεδομένων

	Δείγμα	Ποσοστό(%)	Τιμή (€)
Ολόκληρο το δείγμα	58.677		17.321,62
Φύλο			
Αντρας	33.035	56,30	18.572,33
Γυναίκα	25.642	43,70	15.710,31
Ηλικιακές ομάδες			
17-24	1.655	2,82	8.829,89
25-29	4.702	8,01	11.400,49
30-44	24.660	42,03	16.165,94
45-64	27.660	47,14	19.866,60
Οικογενειακή κατάσταση			
Παντρεμένος	38.347	65,35	18.814,37
Ανύπαντρος	20.330	34,65	14.505,95
Μορφωτικό επίπεδο			
Προσχολική Εκπαίδευση	162	0,28	11.072,13
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	4.066	6,94	12.591,39
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	30.083	51,33	15.014,92
Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	24.300	41,46	21.030,28
Εργασιακή Εμπειρία			
Αρχικό Επίπεδο (0-5)	7.103	12,11	10.961,53
Μεσαίο Επίπεδο (6-15)	17.127	29,19	15.328,01
Ανώτερο Επίπεδο (15+)	34.447	58,71	19.624,30
Τομέας Εργασίας			
Πρωτογενής	1.129	1,92	13.321,52
Δευτερογενής	9.644	16,44	17.405,39
Τριτογενής	47.880	81,63	17.401,77
Επάγγελμα/Δραστηριότητα			
Υποστήριξη γραφείου	9.971	16,99	17.341,02
Εργάτες σε βιοτεχνίες και Εμπόριο	5.056	8,62	15.698,24
Ανειδίκευτοι Εργάτες και μικροεπαγγελματίες	5.795	9,88	11.502,61
Χειριστές των βιομηχανικών εγκαταστάσεων	4.399	7,5	16.987,99
Επαγγελματίες	12.924	22,03	22.113,62
Εργαζόμενοι σε υπηρεσίες και πωλήσεις	13.280	22,63	13.273,98

Γεωργοί, κτηνοτρόφοι κλπ	429	0,73	11.285,86
Ασκούντες τεχνικά επαγγέλματα	5.736	9,78	20.987,10
Διευθυντές	1.087	1,85	32.582,21
Γεωγραφική Περιοχή			
Αιγαίο και Κρήτη	10.346	17,63	15.135,96
Αττική	19.709	33,59	19.668,97
Κεντρική Ελλάδα	12.971	22,11	15.777,12
Βόρεια Ελλάδα	15.651	26,67	17.090,49
Μέγεθος Επιχείρησης			
Μεγάλη Επιχείρηση	14.327	24,42	21.305,51
Μικρή Επιχείρηση	44.350	75,58	16.034,65
Επίπεδο Αστικοποίησης			
Πυκνοκατοικημένη Περιοχή	23.239	39,6	18.300,75
Ενδιάμεση Περιοχή	17.206	29,32	17.878,00
Αραιοκατοικημένη Περιοχή	18.232	31,07	15.548,54

Υποκεφάλαιο 4.1: Στατιστική ανάλυση δεδομένων σύμφωνα με το βαθμό αστικοποίησης

Όπως αναφέραμε παραπάνω κύριος στόχος της έρευνάς μας είναι να δούμε πώς διαφέρει ο μισθός ανά επίπεδο αστικοποίησης. Έτσι θα επαναλάβουμε την ίδια ανάλυση για κάθε επίπεδο αστικοποίησης.

Σύμφωνα με τον ακόλουθο Πίνακα 2, ο μέσος μισθός στο σύνολο του δείγματος διαφοροποιείται βάσει επιπέδου αστικοποίησης. Συγκεκριμένα, στις πυκνοκατοικημένες περιοχές ο μέσος μισθός είναι 18.300,75€, μεγαλύτερος κατά 1.100€ σε σχέση με το μισθό στις περιοχές ενδιάμεσης αστικοποίησης και κατά 2.750€ μεγαλύτερος σε σχέση με τις αραιοκατοικημένες περιοχές. Στη συνέχεια, οι άντρες στις πυκνοκατοικημένες περιοχές παρατηρούμε ότι αμείβονται με 19.626,03€, ποσό που είναι περίπου 500€ μεγαλύτερο από αυτό του ενδιάμεσου επιπέδου αστικοποίησης και 2.800€ μεγαλύτερο από αυτό των αντρών των αραιοκατοικημένων περιοχών. Η εικόνα στις γυναίκες είναι περίπου ίδια. Η μεγαλύτερη αμοιβή δίνεται στο υψηλότερο επίπεδο αστικοποίησης, η οποία είναι 16.712,57€, με την διαφορά από την ενδιάμεσο να είναι γύρω στα 430€ και από αυτό των αραιοκατοικημένων περιοχών κοντά στα 3.030€.

Η ανάλυση επεκτείνεται στις ηλικιακές ομάδες που έχουν δημιουργηθεί. Σε κάθε επίπεδο αστικοποίησης, η γηραιότερη ηλικιακή ομάδα λαμβάνει και τον καλύτερο μισθό. Αλλά ας δούμε τι συμβαίνει σε κάθε ηλικιακή ομάδα, σύμφωνα με το επίπεδο αστικοποίησης. Από τον Πίνακα 2 είναι ευδιάκριτο ότι σε κάθε ηλικιακή ομάδα οι κάτοικοι των πυκνοκατοικημένων περιοχών αμείβονται καλύτερα. Στην κατηγορία των 17 έως 24 οι διαφορές στον μέσο μισθό δεν είναι τόσο τρανταχτές, καθώς από το χαμηλότερο στο υψηλότερο επίπεδο αστικοποίησης το χάσμα αγγίζει τα 500€. Στην αμέσως επόμενη ηλικιακή κατηγορία αυτή των 25 έως 29 ετών το μοτίβο είναι περίπου ίδιο, συγκεκριμένα στα δύο υψηλότερα επίπεδα αστικοποίησης ο μέσος μισθός είναι πολύ κοντά και αγγίζει την μικρή διαφορά των 350€, ενώ από το χαμηλότερο στο υψηλότερο επίπεδο η διαφορά είναι 1.000€ υπέρ των δεύτερων. Για τις άλλες δύο ηλικιακές κατηγορίες υπάρχει μια διαφορετική εικόνα στην διαφορά των αραιοκατοικημένων περιοχών από τις ενδιάμεσες και τις πυκνοκατοικημένες, οι οποίες έχουν σχεδόν παρόμοιους μέσους μισθούς, μια διαφορά που αγγίζει τα 2.500€ έως και 3.000€.

Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση παρατηρούμε ότι οι διαφορές τείνουν να είναι παρόμοιες. Σε κάθε μία από τις 2 κατηγορίες, οι εργαζόμενοι των

πυκνοκατοικημένων περιοχών είναι οι καλύτερα αμειβόμενοι, αν και η διαφορά από το ενδιάμεσο επίπεδο αστικοποίησης είναι σχετικά μικρή, ειδικότερα κοντά στα 600€. Ο μέσος μισθός των αραιοκατοικημένων περιοχών τείνει να είναι αρκετά χαμηλότερος, περίπου 3.000€ πιο κάτω.

Ας δούμε τώρα τι συμβαίνει ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης. Για τους απόφοιτους της προσχολικής εκπαίδευσης φαίνεται ότι ο μισθός δεν διαφοροποιείται αισθητά μεταξύ των αραιοκατοικημένων περιοχών και των πυκνοκατοικημένων περιοχών, εικόνα η οποία δεν συνηθίζεται στις υπόλοιπες κατηγοριοποιήσεις. Όσον αφορά τις περιοχές ενδιάμεσης αστικοποίησης, ο μέσος μισθός τείνει να είναι κατά 1.700€ μικρότερος. Όσον αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, παρατηρείται ότι ο μέσος μισθός των κατοίκων πυκνοκατοικημένων περιοχών είναι κατά 1.000€ μεγαλύτερος σε σχέση με τις άλλες περιοχές. Τέλος, στις υπόλοιπες βαθμίδες εκπαίδευσης, η εικόνα είναι αυτή που γενικά ακολουθείται στο σύνολο των δεδομένων, ήτοι οι πυκνοκατοικημένες και οι περιοχές ενδιάμεσης αστικοποίησης τείνουν να έχουν τον ίδιο μέσο μισθό, ο οποίος είναι κατά 1.500€ μεγαλύτερος σε σχέση με τον αντίστοιχο των αραιοκατοικημένων περιοχών.

Είναι προφανές ότι η εργασιακή εμπειρία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο μισθό, πώς όμως διαμορφώνεται σύμφωνα με το επίπεδο αστικοποίησης; Οι κάτοικοι των πυκνοκατοικημένων περιοχών και ενδιάμεσων περιοχών ανεξάρτητα από το επίπεδο της εργασιακής εμπειρίας, αμείβονται καλύτερα. Για αυτούς που έχουν από 0 έως 5 έτη εμπειρίας διακρίνουμε ότι η διαφορά για κάθε επίπεδο αστικοποίησης είναι γύρω στα 800€. Όταν κανείς έχει από 6 έως 15 χρόνια εργασιακής εμπειρίας αμείβεται καλύτερα όταν ζει στις ενδιάμεσες περιοχές, με την διαφορά από τις πυκνοκατοικημένες περιοχές να είναι αμελητέα, ενώ οι αραιοκατοικημένες περιοχές έχουν μια διαφορά 2.500€ πιο κάτω από τις άλλες δύο. Σε αυτούς που ανήκουν στην κατηγορία των 15 και πλέον ετών εμπειρίας, οι καλύτερα αμειβόμενοι είναι αυτή των πυκνοκατοικημένων περιοχών με το μοτίβο των διαφορών να είναι παρόμοιο με το προηγούμενο επίπεδο.

Όπως και στην προηγούμενη ανάλυση έτσι και σε αυτή, ειδική μνεία γίνεται στον τομέα εργασίας στον οποίο εργάζεται κάποιος. Παρατηρείται ότι οι κάτοικοι των πυκνοκατοικημένων περιοχών για άλλη μια φορά αμείβονται καλύτερα. Όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα βλέπουμε ότι οι μέσοι μισθοί των δύο χαμηλότερων επιπέδων αστικοποίησης είναι αρκετά κοντά, με την διαφορά από το υψηλότερο επίπεδο να είναι

περίπου στο 20% πιο κάτω, όπως μπορεί να δει κανείς στον Πίνακα 3. Στο δευτερογενή αλλά και τον τριτογενή τομέα η εικόνα αλλάζει με τους μέσους μισθούς των πυκνοκατοικημένων περιοχών να είναι πολύ κοντά και αυτούς των αραιοκατοικημένων να είναι πολύ χαμηλότερα, ήτοι από 2.000€ έως 2.500€.

Συνεχίζουμε εξετάζοντας τα αποτελέσματα για την κάθε επαγγελματική κατηγορία ξεχωριστά. Ξεκινώντας από τους υπαλλήλους γραφείου παρατηρούμε ότι ο καλύτερος μέσος μισθός προσφέρεται στις πυκνοκατοικημένες περιοχές και ενδιάμεσες περιοχές. Για τους εργαζομένους της ίδιας κατηγορίας των αραιοκατοικημένων περιοχών, η διαφορά είναι μεγαλύτερη και συγκεκριμένα 2.140€ λιγότερα. Όσον αφορά τους εργάτες των βιοτεχνιών και του εμπορίου, καλύτερα αμείβονται αυτοί των ενδιάμεσων περιοχών, με πολύ μικρή διαφορά από αυτούς των πυκνοκατοικημένων περιοχών και περίπου 1.200€ περισσότερα από τους αντίστοιχους των αραιοκατοικημένων. Οι ανειδίκευτοι εργάτες και μικροεπαγγελματίες είναι πιο επωφελημένοι όταν ζουν και εργάζονται στις πυκνοκατοικημένες περιοχές, χωρίς να υπάρχει σημαντική διαφορά από τις άλλες δύο κατηγορίες. Η ίδια εικόνα είναι όταν κανείς εργάζεται ως χειριστής βιομηχανικών εγκαταστάσεων, δηλαδή οι διαφορές δεν είναι μεγάλες αν και ο δεύτερος μεγαλύτερος μέσος μισθός προσφέρεται στις αραιοκατοικημένες περιοχές. Στην κατηγορία των επαγγελματιών παρατηρούμε ότι για άλλη μια φορά οι καλύτερα αμειβόμενοι είναι αυτοί των πυκνοκατοικημένων, δίχως σημαντικές διαφορές από τα άλλα δύο επίπεδα αστικοποίησης. Για τους εργαζομένους σε υπηρεσίες και πωλήσεις, ο μισθός είναι καλύτερος όταν ζουν και εργάζονται σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, συγκεκριμένα λαμβάνουν 13.923,27€, έχοντας παρόμοιο μέσο μισθό με τους αντίστοιχους των ενδιάμεσων περιοχών, ενώ αυτοί των αραιοκατοικημένων περιοχών λαμβάνουν 1.700€ λιγότερα. Οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα (γεωργοί, κτηνοτρόφοι και λοιποί) αμείβονται καλύτερα στο υψηλότερο και ενδιάμεσο επίπεδο αστικοποίησης με την διαφορά από το χαμηλότερο να κυμαίνεται γύρω στο 20%, σύμφωνα με τον Πίνακα 3. Για αυτούς που ασκούν τεχνικά επαγγέλματα τα οφέλη είναι μεγαλύτερα όταν ζουν και εργάζονται σε αραιοκατοικημένες περιοχές, αν και για τα δύο άλλα επίπεδα η διαφορά δεν είναι μεγαλύτερη από 300€. Τέλος όταν κάποιος εξασκεί το επάγγελμα του διευθυντικού στελέχους, στις πυκνοκατοικημένες περιοχές λαμβάνει 33.872,98€, με τους εργαζομένους του ίδιου επαγγέλματος των ενδιάμεσων περιοχών να αμείβονται με 800€ λιγότερα, με την διαφορά για αυτούς των αραιοκατοικημένων περιοχών να μεγαλώνει ακόμα περισσότερο και να είναι 4.600€.

Επιπλέον μελετάμε αν ο μισθός επηρεάζεται από το επίπεδο αστικοποίησης ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή όπου κάποιος διαμένει. Διαπιστώνουμε ότι στο Αιγαίο και στην Κρήτη μεγαλύτερο μισθό λαμβάνουν οι κάτοικοι των ενδιάμεσων περιοχών και ακολουθούν κατά σειρά οι πυκνοκατοικημένες και αραιοκατοικημένες περιοχές με πολύ μικρές διαφορές. Και στην Αττική οι κάτοικοι των ενδιάμεσων περιοχών είναι οι πιο καλοπληρωμένοι, με την εικόνα να είναι παρόμοια με πριν. Στην κεντρική Ελλάδα οι μισθός είναι καλύτερος στις πυκνοκατοικημένες περιοχές, στο ενδιάμεσο επίπεδο και στις αραιοκατοικημένες περιοχές οι μέσοι μισθοί είναι σχεδόν παρόμοιοι και σχεδόν 1.400€ πιο κάτω. Στη βόρεια Ελλάδα ο μισθός είναι επίσης υπέρ των πυκνοκατοικημένων περιοχών με μικρή διαφορά από τις ενδιάμεσες και περίπου 2.000€ από τις αραιοκατοικημένες περιοχές.

Τέλος στην ανάλυση που αφορά το μέγεθος των επιχειρήσεων παρατηρούμε ότι οι κάτοικοι που εργάζονται σε μεγάλες επιχειρήσεις και ζουν σε ενδιάμεσες περιοχές λαμβάνουν 22.163,27€, μισθός που είναι περίπου 300€ μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο των πυκνοκατοικημένων περιοχών και 3.180€ μεγαλύτερος από αυτόν των αραιοκατοικημένων περιοχών. Όσον αφορά τις μικρές επιχειρήσεις οι εργαζόμενοι των πυκνοκατοικημένων περιοχών κερδίζουν περισσότερα και συγκεκριμένα 16.804,84€ με 320€ λιγότερα ακολουθούν αυτή του ενδιάμεσου επιπέδου αστικοποίησης, ενώ με περίπου 2.000€ λιγότερα αμείβονται αυτοί που ζουν στις αραιοκατοικημένες περιοχές.

Πίνακας 2: Στατιστική ανάλυση δεδομένων ανά βαθμό αστικοποίησης

	Πυκνοκατ.		Ενδιάμεση		Αραιοκατ.	
	Δείγμα Τιμή (€)		Δείγμα Τιμή (€)		Δείγμα Τιμή (€)	
Δείγμα Περιοχών	23.239	18.300,75	17.206	17.878	18232	15.548,54
Φύλο						
Άντρας	12.668	19.626,03	7.681	19.164,54	10.842	16.820,91
Γυναίκα	10.571	16.712,57	9.525	16.282,59	7.390	13.681,81
Ηλικιακές ομάδες						
17-24	595	9.066,81	407	8.881,96	653	8.581,56
25-29	1.945	11.811,20	1.263	11.469,89	1.494	10.807,15
30-44	10.008	17.018,59	7.194	16.790,07	7.458	14.419,78
45-64	10.691	21.195,59	8.342	20.225,32	8.627	17.872,79
Οικογενειακή κατάσταση						
Παντρεμένος	14.688	19.957,11	11.697	19.272,72	11.962	16.963,03
Ανύπαντρος	8.551	15.455,63	5.509	14.916,65	6.270	12.849,94
Μορφωτικό επίπεδο						
Προσχολική Εκπαίδευση	71	11.442,46	35	9.728,13	56	11.442,61
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	870	13.306,45	876	12.198,63	2.320	12.471,54
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	10.996	15.614,30	8.533	15.377,14	10.554	14.097,57
Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	11.280	21.362,32	7.748	21.327,69	5.272	19.882,78
Εργασιακή Εμπειρία						
Αρχικό Επίπεδο (0-5)	2.821	11.706,34	1.890	10.962,02	2.392	10.082,73
Μεσαίο Επίπεδο (6-15)	7.068	16.009,30	4.933	16.089,57	5.126	13.655,73
Ανώτερο Επίπεδο (15+)	13.350	20.907,40	10.383	19.986,59	10.714	17.674,42
Τομέας Εργασίας						
Πρωτογενής	83	16.968,41	194	13.957,78	852	12.821,37
Δευτερογενής	3.201	18.202,64	2.795	18.289,14	3.648	16.028,71
Τριτογενής	19.953	18.322,50	14.217	17.850,66	13.710	15.596,24
Επάγγελμα/Δραστηριότητα						
Υποστήριξη γραφείου	4.370	17.921,87	2.972	17.865,79	2.629	15.782,29
Εργάτες σε βιοτεχνίες και Εμπόριο	1.689	15.996,59	1.445	16.230,48	1.922	15.035,92
Ανειδίκευτοι Εργάτες και μικροεπαγγελμ	1.624	12.127,78	1.332	11.566,80	2.839	11.114,88
Χειριστές των βιομηχανικών εγκαταστάσ	1.434	17.213,97	1.191	16.446,59	1.774	17.168,79
Επαγγελματίες	6.059	22.534,82	4.205	22.033,66	2.660	21.280,58
Εργαζόμενοι σε υπηρεσίες και πωλήσεις	4.987	13.923,27	3.780	13.652,16	4.513	12.239,74
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι κλπ	72	13.050,75	102	12.671,61	255	10.233,23
Ασκούντες τεχνικά επαγγέλματα	2.541	20.848,99	1.793	21.052,43	1.402	21.153,87
Διευθυντές	463	33.872,98	386	33.076,53	238	29.269,48
Γεωγραφική Περιοχή						
Αιγαίο και Κρήτη	2.463	15.339,09	2.907	15.985,99	4.976	14.538,82
Αττική	12.728	19.353,34	5.897	20.524,69	1.084	18.719,87
Κεντρική Ελλάδα	3.501	16.794,57	3.311	15.557,65	6.159	15.316,74
Βόρεια Ελλάδα	4.547	18.118,26	5.091	17.401,70	6.013	16.049,82
Μέγεθος Επιχείρησης						
Μεγάλη Επιχείρηση	6.862	21.870,91	4.232	22.163,27	3.233	18.982,66
Μικρή Επιχείρηση	16.377	16.804,84	12.974	16.480,16	14.999	14.808,32

Πίνακας 3: Μεταβολές μεταξύ βαθμών αστικοποίησης

Ποσοστό μεταβολής μισθού	Ενδ.-Πυκν	Αραιοκ.-Ενδ.	Αραιοκ.-Πυκν.
Δείγμα Περιοχών	2,3%	13,0%	15,0%
Φύλο			
Άντρας	2,4%	12,2%	14,3%
Γυναίκα	2,6%	16,0%	18,1%
Ηλικιακές ομάδες			
17-24	2,0%	3,4%	5,4%
25-29	2,9%	5,8%	8,5%
30-44	1,3%	14,1%	15,3%
45-64	4,6%	11,6%	15,7%
Οικογενειακή κατάσταση			
Παντρεμένος	3,4%	12,0%	15,0%
Ανύπαντρος	3,5%	13,9%	16,9%
Μορφωτικό επίπεδο			
Προσχολική Εκπαίδευση	15,0%	-17,6%	0,0%
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	8,3%	-2,2%	6,3%
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	1,5%	8,3%	9,7%
Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	0,2%	6,8%	6,9%
Εργασιακή Εμπειρία			
Αρχικό Επίπεδο (0-5)	6,4%	8,0%	13,9%
Μεσαίο Επίπεδο (6-15)	-0,5%	15,1%	14,7%
Ανώτερο Επίπεδο (15+)	4,4%	11,6%	15,5%
Τομέας Εργασίας			
Πρωτογενής	17,7%	8,1%	24,4%
Δευτερογενής	-0,5%	12,4%	11,9%
Τριτογενής	2,6%	12,6%	14,9%
Επάγγελμα/Δραστηριότητα			
Υποστήριξη γραφείου	0,3%	11,7%	11,9%
Εργάτες σε βιοτεχνίες και Εμπόριο	-1,5%	7,4%	6,0%
Ανειδίκεντοι Εργάτες και μικροεπαγγελματίες	4,6%	3,9%	8,4%
Χειριστές των βιομηχανικών εγκαταστάσεων	4,5%	-4,4%	0,3%
Επαγγελματίες	2,2%	3,4%	5,6%
Εργαζόμενοι σε υπηρεσίες και πωλήσεις	1,9%	10,3%	12,1%
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι κλπ	2,9%	19,2%	21,6%
Ασκούντες τεχνικά επαγγέλματα	-1,0%	-0,5%	-1,5%
Διευθυντές	2,4%	11,5%	13,6%
Γεωγραφική Περιοχή			
Αιγαίο και Κρήτη	-4,2%	9,1%	5,2%
Αττική	-6,1%	8,8%	3,3%
Κεντρική Ελλάδα	7,4%	1,5%	8,8%
Βόρεια Ελλάδα	4,0%	7,8%	11,4%
Μέγεθος Επιχείρησης			
Μεγάλη Επιχείρηση	-1,3%	14,4%	13,2%
Μικρή Επιχείρηση	1,9%	10,1%	11,9%

Υποκεφάλαιο 4.2: Συμπεράσματα της στατιστικής ανάλυσης δεδομένων

Οι μισθοί στην Ελλάδα διαφοροποιούνται σημαντικά ανάλογα με την πυκνότητα αστικοποίησης και διάφορους δημογραφικούς, επαγγελματικούς και εκπαιδευτικούς παράγοντες. Στις πυκνοκατοικημένες περιοχές, οι μισθοί είναι γενικά υψηλότεροι, γεγονός που αντικατοπτρίζει την μεγαλύτερη οικονομική δραστηριότητα και την πρόσβαση σε καλύτερα αμειβόμενες θέσεις στις αστικές περιοχές. Οι άντρες λαμβάνουν περισσότερα από τις γυναίκες, και γενικότερα σε όποιο επίπεδο αστικοποίησης και να βρισκόμαστε η διαφορά αγγίζει περίπου 3.000€ υπέρ των ανδρών. Το ίδιο συμβαίνει και σύμφωνα με την ηλικιακή ομάδα που ανήκει ο καθένας, με τους κατοίκους των πυκνοκατοικημένων περιοχών να αμείβονται καλύτερα, αλλά τις διαφορές ανεξαρτήτου περιοχής να φτάνουν ως και τις 12.000€ από το πρώτο έως και το τελευταίο ηλικιακό φάσμα. Παρόμοια αποτελέσματα λαμβάνουμε και σε επίπεδο εργασιακής εμπειρίας αλλά και εκπαίδευσης, όσο μεγαλύτερη βαθμίδα εκπαίδευσης έχει ολοκληρώσει κάποιος ή όσο περισσότερα χρόνια εμπειρίας έχει, αποκτά μεγαλύτερα οφέλη σε όποιο επίπεδο αστικοποίησης και να ανήκει. Ωστόσο οι διαφορές ανάμεσα στα επίπεδα δεν είναι αμελητέες μιας και από το χαμηλότερο στο υψηλότερο επίπεδο οι διαφορές στις απολαβές φτάνουν και τα 3.000€.

Ο τριτογενής τομέας απασχόλησης συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων στις πυκνοκατοικημένες περιοχές, ενώ στις ενδιάμεσες περιοχές ο δευτερογενής τομέας προσφέρει τις καλύτερες αποδοχές. Στις αραιοκατοικημένες περιοχές, τα εισοδήματα είναι χαμηλότερα, αλλά και εδώ οι εργαζόμενοι σε μεγάλες επιχειρήσεις και οι διευθυντές παραμένουν οι καλύτερα αμειβόμενοι. Τέλος η γεωγραφική κατανομή δείχνει ότι οι κάτοικοι της Αττικής λαμβάνουν υψηλότερες απολαβές από τις άλλες περιοχές ανεξαρτήτως πυκνότητας, ιδιαίτερα στις ενδιάμεσες και πυκνοκατοικημένες περιοχές.

Η γενική εικόνα δείχνει ότι ο μισθός αυξάνεται σημαντικά από την εκπαίδευση και την εργασιακή εμπειρία, ενώ η τοποθεσία αλλά και το επίπεδο αστικοποίησης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Είναι επίσης προφανές ότι στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις οι αμοιβές είναι πολύ καλύτερες παρόλο που οι μικρές απασχολούν περισσότερους εργαζομένους. Παρατηρείται λοιπόν η σύνθετη αλληλεπίδραση των παραπάνω μεταξύ τους, η οποία παρέχει σημαντικές πληροφορίες για τη διαμόρφωση πολιτικών κοινωνικής ισότητας.

Κεφάλαιο 5: Γραφική ανάλυση δεδομένων

Η συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζει με γραφήματα μερικά από τα συμπεράσματα της προηγούμενης ενότητας. Στόχος είναι να δούμε τα αποτελέσματα και γραφικά. Για να γίνει αυτό δημιουργήσαμε ένα θηκόγραμμα (box-plot) και ένα διάγραμμα γραμμών. Αλλά ας δούμε, πριν τα σχολιάσουμε, τι είναι και τι δείχνει το καθένα από αυτά. Ένα θηκόγραμμα είναι ένα γράφημα που απεικονίζει το πώς κατανέμονται δεδομένα, αποτελείται από το κουτί, τις ίνες και τη διάμεσο. Το κουτί περιέχει το 50% των δεδομένων και οι ίνες εκτείνονται από την ελάχιστη έως τη μέγιστη τιμή του εύρους που έχουμε. Ένα διάγραμμα γραμμών, από την άλλη, είναι ένα γράφημα που χρησιμοποιείται για την απεικόνιση της αλλαγής δεδομένων σε σχέση με μια μεταβλητή, συνήθως τον χρόνο.

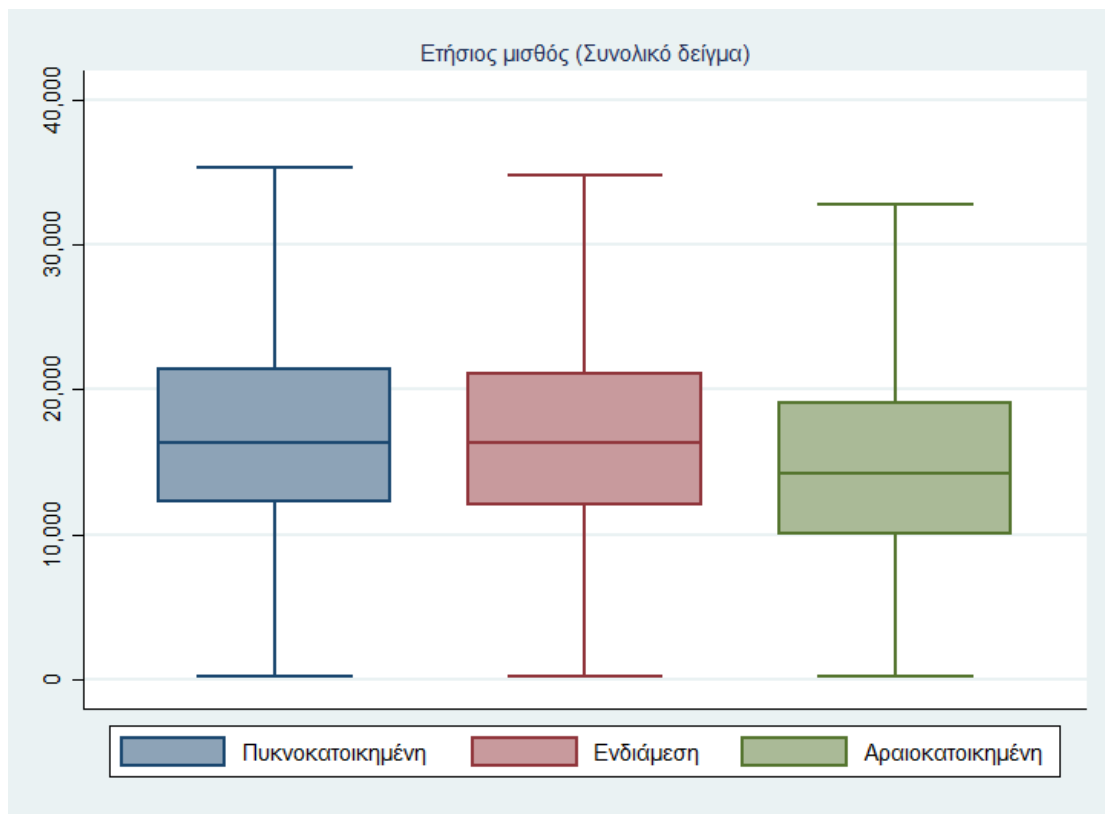
Υποκεφάλαιο 5.1: Ανάλυση θηκογράμματος

Το παρακάτω θηκόγραμμα απεικονίζει την ετήσια κατανομή των μισθών σύμφωνα με το μέγεθος της αστικοποίησης. Το μπλε κουτί απεικονίζει τις πυκνοκατοικημένες περιοχές, το κόκκινο κουτί τις ενδιάμεσες περιοχές και το πράσινο τις αραιοκατοικημένες.

Μια γενική παρατήρηση είναι ότι ο μέσος μισθός τόσο των πυκνοκατοικημένων όσο και των περιοχών ενδιάμεσης αστικοποίησης τείνουν να έχουν την ίδια εικόνα, εύρημα που αναμέναμε και από τη συζήτηση της προηγούμενης ενότητας. Συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι η διάμεσος του μισθού βρίσκεται κοντά στο μέσο αυτού, γεγονός που υποδηλώνει μια συμμετρική κατανομή των μισθών. Το κουτί (ο μέσος μισθός κυμαίνεται από 12.000 έως 22.000€) και οι ουρές δείχνουν την διασπορά, υποδηλώνοντας μια σχετική ομοιογένεια.

Αντίστοιχα στις αραιοκατοικημένες περιοχές παρατηρούμε μια διάμεσο αρκετά χαμηλότερη σε σύγκριση με τις άλλες δύο κατηγορίες, γεγονός που υποδεικνύει χαμηλότερους μισθούς συνολικά και είναι αναμενόμενο λόγω της προηγούμενης ενότητας. Ωστόσο τόσο το κουτί (εύρος του μέσου μισθού 10.000 έως 18.000€) όσο και οι ουρές παρουσιάζουν μεγάλη διασπορά, φαινόμενο που αντικατοπτρίζει μια αξιοσημείωτη διακύμανση μισθών αν και σε μικρότερα μεγέθη.

Γράφημα 1: Ετήσιος μισθός (Συνολικό δείγμα)

Υποκεφάλαιο 5.2: Ανάλυση διαγράμματος γραμμών

Στο παρόν υπό-κεφάλαιο εξετάζεται η εξέλιξη των μέσων μισθών στην Ελλάδα για την περίοδο 2010 έως 2020, διαγραμματικά, με βάση το επίπεδο αστικοποίησης. Στο Γράφημα 2 παρουσιάζονται τα διαγράμματα και αναδεικνύουν τις διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα τρία επίπεδα αστικοποίησης, τόσο κατά την περίοδο της κρίσης (2010-2016) όσο και στην περίοδο της ανάκαμψης (2016-2020).

Στις πυκνοκατοικημένες περιοχές, η μείωση των μισθών κατά την περίοδο της κρίσης είναι έντονη, αντικατοπτρίζοντας τη σοβαρή της επίδραση στους τομείς που χαρακτηρίζουν τις αστικές οικονομίες, όπως οι υπηρεσίες, το εμπόριο και ο χρηματοπιστωτικός τομέας (Σαμαράς, 2021). Παρόλη την πλήξη αυτών των περιοχών κατά αυτό το διάστημα, έρχεται η ανάκαμψη μετά το 2016. Η ανάκαμψη και η σταθεροποίηση οφείλονται στην γενικότερη ανάπτυξη της οικονομίας και της αύξησης των θέσεων εργασίας. Ωστόσο τα επίπεδα των μέσων μισθών παραμένουν χαμηλότερα,

συγκριτικά με τα επίπεδα πριν την κρίση, υποδηλώνοντας τις αδυναμίες της οικονομίας των πυκνοκατοικημένων περιοχών.

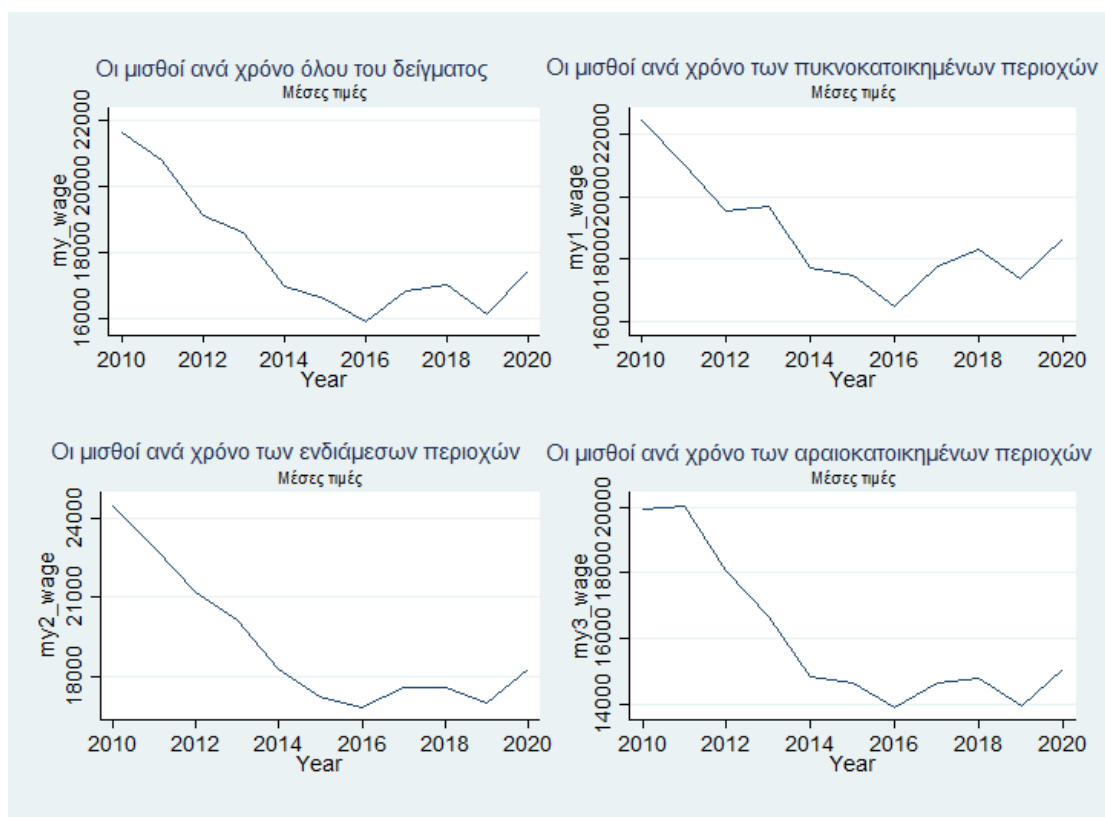
Αντίστοιχα, οι ενδιάμεσες περιοχές επηρεάζονται εντονότερα από την κρίση, καταγράφοντας την μεγαλύτερη και πιο απότομη μείωση των μέσων μισθών ανάμεσα στα τρία επίπεδα. Αυτό αποδίδεται στην φύση των επαγγελματιών αυτών των περιοχών (βιομηχανικές και μικρές επιχειρήσεις), που επηρεάστηκαν άμεσα λόγω της έλλειψης της ζήτησης των προϊόντων τους. Μετά το 2016 παρατηρείται μια ασταθής ανάκαμψη και έντονες αυξομειώσεις στους μέσους μισθούς, που υποδηλώνουν την έλλειψη σταθερότητας στις θέσεις εργασίας. Παρά την θετική στάση προς το τέλος της περιόδου, δεν είναι βέβαιο ότι υπάρχει πλήρης οικονομική σταθερότητα και ανάκαμψη.

Στις αραιοκατοικημένες περιοχές η μείωση των μισθών είναι ηπιότερη σε σχέση με τα δύο υψηλότερα επίπεδα αστικοποίησης, καθώς η φύση των εργασιών αυτών των περιοχών είναι εργασίες που επηρεάστηκαν λιγότερο λόγω της κρίσης. Επιπλέον η μείωση των μισθών είναι ηπιότερη λόγω ότι οι μισθοί ήταν και πριν την κρίση σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Μετά τη 2016 παρατηρείται μια σχετική αύξηση των μισθών αν και παραμένουν χαμηλότεροι, συγκριτικά με τα άλλα δύο επίπεδα, γεγονός που αναδεικνύει τις περιορισμένες οικονομικές ευκαιρίες αυτών των περιοχών, οι οποίες δεν επιτρέπουν την πλήρη ανάκαμψη.

Συνοψίζοντας, παρατηρούμε ότι οι πυκνοκατοικημένες περιοχές καταγράφουν την καλύτερη ανάκαμψη μετά το 2016, ενώ οι ενδιάμεσες την μεγαλύτερη αστάθεια και οι αραιοκατοικημένες την χαμηλότερη δυναμική. Η τόσο ισχυρή ανάκαμψη των πυκνοκατοικημένων περιοχών οφείλεται αλλά και γενικότερα η ανάκαμψη όλων των περιοχών, μετά το 2016, οφείλεται σε αρκετούς παράγοντες. Παραδείγματα αυτών είναι η σταδιακή σταθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας, η αύξηση των διαθέσιμων θέσεων εργασίας, ενίσχυση των εξαγωγών καθώς και η αναπροσαρμογή διάφορων πολιτικών όπως η αύξηση του κατώτατου μισθού⁸. Ωστόσο, η διαφοροποίηση των επαγγελματιών ανά επίπεδο αστικοποίησης αναδεικνύει την ανάγκη εύρεσης πολιτικών για την ενίσχυση της ελληνικής οικονομίας και της ισότητας στις ευκαιρίες απασχόλησης.

⁸ <https://www.bankofgreece.gr/enimerosi/grafeio-typoy/anazhthsh-enhmerwsewn/enhmerwseis?announcement=c3d07841-dbd7-498a-aa27-fd4aa251b33b>

Γράφημα 2: Διάγραμμα γραμμών

Κεφάλαιο 6: Εμπειρική ανάλυση

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται το εμπειρικό κομμάτι της ανάλυσής μας. Στην τρέχουσα ενότητα θα εκτιμήσουμε οικονομετρικά την σχέση (1) του τρίτου κεφαλαίου. Η διαδικασία περιλαμβάνει στάδια οικονομετρικών ελέγχων, κυρίως της ετεροσκεδαστικότητας (heteroskedasticity) και των individual effects. Κατόπιν διορθώνοντας την ετεροσκεδαστικότητα μέσω clusters θα εκτιμήσουμε τα αποτελέσματα. Ας δούμε όμως τι είναι το καθένα ξεχωριστά.

Ετεροσκεδαστικότητα

Η ετεροσκεδαστικότητα (heteroskedasticity) στη στατιστική ανάλυση παρατηρείται όταν η διακύμανση των σφαλμάτων ενός μοντέλου παλινδρόμησης δεν παραμένει σταθερή σε όλο το εύρος των ανεξάρτητων μεταβλητών ή των προβλεπόμενων τιμών. Συναντάται συχνά σε οικονομικές μελέτες και η διόρθωσή της είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί ότι τα αποτελέσματα, που λαμβάνουμε είναι αξιόπιστα. Συγκεκριμένα, η διόρθωσή της μέσω clusters είναι μια μέθοδος που εφαρμόζεται για τη λήψη ανθεκτικών τυπικών σφαλμάτων (robust), λαμβάνοντας υπόψιν τη δομή των δεδομένων. Χρησιμοποιείται ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου τα δεδομένα έχουν ομαδοποιημένη δομή.

Individual effects

Τα individual effects είναι σταθερά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τις μονάδες ανάλυσης (στην δική μας ανάλυση είναι τομείς παραγωγής, δραστηριότητα και χρόνος) σε ένα μοντέλο διαχρονικών δεδομένων. Εκφράζουν την επίδραση ιδιαιτεροτήτων κάθε μονάδας που δεν αλλάζουν με τον χρόνο, αλλά ενδέχεται να επηρεάζουν την εξαρτημένη μεταβλητή. Αυτές οι επιδράσεις δεν παρατηρούνται άμεσα αλλά ενσωματώνονται στο στατιστικό μοντέλο μέσω συγκεκριμένων μεθόδων.

Τα individual effects μπορούν να είναι σταθερά (fixed effects) ή τυχαία (random effects). Στην πρώτη περίπτωση θεωρείται ότι είναι μοναδικά για κάθε μονάδα και δεν συσχετίζονται με τις ανεξάρτητες μεταβλητές. Στη δεύτερη περίπτωση υποτίθεται ότι αποτελούν τυχαίο δείγμα από έναν πληθυσμό. Η επιλογή της κάθε μεθόδου εξαρτάται από τη φύση των δεδομένων και τους σκοπούς της ανάλυσης. Η κατανόηση και σωστή

ενσωμάτωση των individual effects είναι κρίσιμη για την αποφυγή μεροληψίας στις εκτιμήσεις και για τη βελτίωση της ακρίβειας των αποτελεσμάτων.

Υποκεφάλαιο 6.1: Εκτίμηση υποδείγματος

Στόχος της συγκεκριμένης υπο-ενότητας είναι να χρησιμοποιήσουμε την εξίσωση (1), η οποία προέρχεται από τη συγκεκριμένη βιβλιογραφία, καθώς και την εκτενή συζήτηση που έχει γίνει σχετικά με τα επίπεδα αστικοποίησης και την επιρροή τους πάνω στο μισθό, για να δούμε πως αυτά μεταβάλλουν τις σχέσεις μισθός-εκπαίδευση και μισθός-εργασιακή εμπειρία

$$\log W_{ijt} = \log W_0 + b_1 E du_{ijt} + b_2 Exp_{ijt} + b_3 D_{it} + b_4 L_{ijt} + b_5 Urb_i * E du_{ijt} + b_6 Urb_i * Exp_{ijt} + c_j + \varepsilon_{ijt} \quad (2)$$

Στην παραπάνω εξίσωση προστέθηκαν όροι αλληλεπίδρασης, των οποίων τα πλεονεκτήματα είναι αρκετά, όπως η κατανόηση των αλληλεπιδράσεων των ανεξάρτητων μεταβλητών μέσα στο μοντέλο. Για να μελετηθεί λοιπόν η ταυτόχρονη επίδραση της αστικοποίησης και της εκπαίδευσης αλλά και της αστικοποίησης και της εργασιακής εμπειρίας στον μισθό, προσθέτουμε όρους αλληλεπίδρασης (interaction terms). Ο συγκεκριμένος όρος είναι η μεταβλητή Urb_i , η οποία παίρνει την τιμή 1 για υψηλά επίπεδα αστικοποίησης (πυκνοκατοικημένες και ενδιάμεσες περιοχές) και την τιμή 0 για χαμηλά επίπεδα αστικοποίησης (αραιοκατοικημένες περιοχές). Οι συντελεστές b_1 και b_2 αφορούν την επίδραση της εκπαίδευσης και της εργασιακής εμπειρίας στον μισθό των κατοίκων των αραιοκατοικημένων περιοχών. Ομοίως, $(b_1 + b_5)$ και $(b_2 + b_6)$ αφορούν την επίδραση της εκπαίδευσης και της εργασιακής εμπειρίας, αντίστοιχα στον μισθό όταν ο εργαζόμενος κατοικεί σε πυκνοκατοικημένη ή ενδιάμεση περιοχή. Αυτό σημαίνει ότι αν οι συντελεστές b_5 και b_6 είναι θετικοί και στατιστικά σημαντικοί τόσο η εκπαίδευση όσο και η εργασιακή εμπειρία, αντίστοιχα έχουν ισχυρότερη επίδραση στους μισθούς των υψηλά αστικοποιημένων περιοχών.

Στα παρακάτω υποκεφάλαια θα εκτιμηθεί η εξίσωση (2) χρησιμοποιώντας διαφορετικές παραδοχές στον ορισμό της αστικοποίησης.

Υποκεφάλαιο 6.2: Εκτίμηση του υποδείγματος

Εξετάζοντας την εξίσωση στο γενικό της πλαίσιο, διαπιστώνεται η σημαντική επίδραση όλων των ανεξάρτητων μεταβλητών στο μισθό, ο οποίος υπολογίζεται σε λογαριθμική κλίμακα. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 5. Στις εκτιμήσεις έχουν εισαχθεί ως fixed effects ο χρόνος (year), η δραστηριότητα απασχόλησης (occupation) και ο τομέας εργασίας (nace).

Στην στήλη (1) του Πίνακα 5, διαπιστώνεται ότι τόσο η εκπαίδευση όσο και η εργασιακή εμπειρία επηρεάζουν θετικά και στατιστικώς σημαντικά τον μισθό. Συγκεκριμένα, η αύξηση του μορφωτικού επιπέδου συσχετίζεται με λογαριθμική αύξηση του μισθού κατά 14,1%, γεγονός που αναδεικνύει τη σημασία της εκπαίδευσης στον μέσο μισθό. Παράλληλα, η αύξηση της εργασιακής εμπειρίας κατά ένα επίπεδο, όπως ορίζεται στο Κεφάλαιο 3, συνεπάγεται αύξηση του μέσου μισθού κατά 14,8%.

Συνεχίζουμε την ανάλυσή μας δίνοντας έμφαση στο φύλο, όπου βλέπουμε ότι έχει σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση του μισθού. Γενικά, φαίνεται ότι οι άνδρες απολαμβάνουν 16,6% μεγαλύτερο μισθό από τις γυναίκες.

Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση, οι παντρεμένοι εμφανίζονται να αμείβονται κατά 7,9% περισσότερο σε σύγκριση με τους ανύπαντρους, εύρημα που ενδεχομένως να συνδέεται με ενισχυμένη εργασιακή σταθερότητα.

Επιπλέον, για κάθε αύξηση ηλικιακού επιπέδου, η ετήσια αμοιβή αυξάνεται κατά 9,3%. Τέλος παρατηρούμε ότι ο τύπος εργασιακού συμβολαίου διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο, καθώς οι εργαζόμενοι που έχουν συμβόλαιο μόνιμης απασχόλησης ή αορίστου χρόνου αμείβονται κατά 38,1% περισσότερο από αυτούς του ορισμένου χρόνου.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που λάβαμε στον Πίνακα 5 παρακάτω, παρατηρούμε ότι ο παράγοντας της αστικοποίησης, είτε άμεσα είτε έμμεσα μέσω της εκπαίδευσης ή της εργασιακής εμπειρίας είναι στατιστικά μη σημαντικός.

Συνεχίζοντας, στη στήλη (2) του Πίνακα 5, η ανάλυση επικεντρώνεται σε πυκνοκατοικημένες και ενδιάμεσες περιοχές. Γενική παρατήρηση είναι ότι τα αποτελέσματα δεν μεταβάλλονται σημαντικά σε σχέση με τα αντίστοιχα της στήλης (1) του ίδιου πίνακα. Ενδεχομένως, έχει ενδιαφέρον να εστιάσουμε στην επίδραση της εκπαίδευσης η οποία είναι αυξημένη κατά 2,8 ποσοστιαίες, εύρημα το οποίο συμφωνεί με την ανάλυση του Tolley (1971).

Κλείνοντας, ο παράγοντας της αστικοποίησης, και σε αυτό το κομμάτι της ειδικής ανάλυσης, παρατηρούμε ότι είναι στατιστικά μη σημαντικός.

Στη στήλη (3) του Πίνακα 5, η ανάλυση επικεντρώνεται σε ενδιάμεσες και αραιοκατοικημένες περιοχές. Τα αποτελέσματα τείνουν να είναι παρόμοια με τα αντίστοιχα της στήλης (1).

Αναλύοντας τον συνδυασμό της αστικοποίησης με την εκπαίδευση και την εργασιακή εμπειρία, προκύπτουν τα σημαντικότερα αποτελέσματα. Παρατηρούμε ότι για πρώτη φορά αστικοποίηση/εκπαίδευση επηρεάζουν τον μισθό και μάλιστα αυξητικά κατά 2,7%. Αυτό σημαίνει ότι το ποσοστό επίδρασης της εκπαίδευσης στον μισθό αυξάνεται από 13,9% σε 16,6%, όταν ο εργαζόμενος κατοικεί σε περιοχή ενδιάμεσου επιπέδου αστικοποίησης. Ωστόσο η συσχέτιση της αστικοποίησης με την εργασιακή εμπειρία συνεχίζει να είναι στατιστικά μη σημαντική.

Στην τελευταία στήλη του Πίνακα 5, όπου συγκρίνονται οι πυκνοκατοικημένες με τις αραιοκατοικημένες περιοχές, τα αποτελέσματα που λαμβάνουμε είναι αντίστοιχα με αυτά της γενικής περίπτωσης.

Συνοψίζοντας η παρούσα μελέτη προσπαθεί να αναδείξει την πολυπλοκότητα της σχέσης μεταξύ αστικοποίησης και μισθού, χαρακτηρίζοντας ως κυριότερους παράγοντες επίδρασης την εκπαίδευση και την εργασιακή εμπειρία. Παράλληλα επισημαίνεται ο ρόλος των μεταβλητών ελέγχου, όπως το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικία και ο τύπος συμβολαίου. Τελικά, φαίνεται ότι ο ρόλος του επιπέδου αστικοποίησης δεν ασκεί κάποια ιδιαίτερη επίδραση στη σχέση εκπαίδευση/μισθός και εργασιακή εμπειρία/μισθός, παρόλο που ελήφθησαν 4 διαφορετικοί ορισμοί για την έννοια της αστικοποίησης.

Πίνακας 5: Η επίδραση της αστικοποίησης

	(1)	(2)	(3)	(4)
Εκπαίδευση	0.141*** (0.022)	0.169*** (0.011)	0.139*** (0.022)	0.141*** (0.022)
Αστικοποίηση	0.016 (0.056)	0.052 (0.071)	-0.009 (0.071)	0.038 (0.061)
Αστικοποίηση*Εκπαίδευση	0.015 (0.013)	-0.022 (0.015)	0.027* (0.013)	0.005 (0.017)
Εργασιακή Εμπειρία	0.148*** (0.016)	0.142*** (0.015)	0.150*** (0.017)	0.146*** (0.015)
Αστικοποίηση*Εργ. Εμπ.	-0.001 (0.009)	0.005 (0.017)	-0.007 (0.013)	0.003 (0.008)
Φύλο	0.166*** (0.017)	0.152*** (0.016)	0.180*** (0.022)	0.167*** (0.016)
Οικ. Κατάσταση	0.079*** (0.007)	0.075*** (0.007)	0.085*** (0.009)	0.080*** (0.008)
Ηλικία	0.093*** (0.014)	0.100*** (0.015)	0.083*** (0.012)	0.095*** (0.015)
Τύπος Συμβολαίου	0.381*** (0.027)	0.352*** (0.024)	0.406*** (0.032)	0.379*** (0.027)
Σταθερός Όρος	8.124*** (0.103)	8.145*** (0.090)	8.129*** (0.095)	8.109*** (0.108)
Παρατηρήσεις	58,587	40,407	35,372	41,395
R-squared	0.411	0.386	0.428	0.411
Επάγγελμα (FE)	YES	YES	YES	YES
Τομέας (FE)	YES	YES	YES	YES
Χρόνος (FE)	YES	YES	YES	YES
Τυπικό Σφάλμα	Cluster	Cluster	Cluster	Cluster

Ισχυρά τυπικά σφάλματα σε παρένθεση

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Σημείωση: Η εξαρτημένη μεταβλητή είναι ο μισθός σε λογαριθμική κλίμακα. Ως Αστικοποίηση στην πρώτη στήλη έχουμε ορίσει να είναι μια ψευδομεταβλητή όπου οι πυκνοκατοικημένες και ενδιάμεσες περιοχές παίρνουν τιμή ίση με 1 και οι αραιοκατοικημένες τιμή ίση με 0. Ως Αστικοποίηση στη στήλη 2 έχουμε ορίσει να είναι μια ψευδομεταβλητή, όπου οι πυκνοκατοικημένες περιοχές παίρνουν τιμή ίση με 1 και οι ενδιάμεσες τιμή ίση με 0. Ως Αστικοποίηση στη στήλη 3 έχουμε ορίσει να είναι μια ψευδομεταβλητή όπου οι ενδιάμεσες περιοχές παίρνουν τιμή ίση με 1 και οι αραιοκατοικημένες ίση με 0. Ως Αστικοποίηση στη στήλη 4 έχουμε ορίσει να είναι μια ψευδομεταβλητή όπου οι πυκνοκατοικημένες περιοχές παίρνουν τιμή ίση με 1 και οι αραιοκατοικημένες τιμή ίση με 0.

Υποκεφάλαιο 6.3: Εστιάζοντας στο μέγεθος της επιχείρησης και στο φύλο

Σε προηγούμενη μεταπτυχιακή εργασία, οι Αθανασιάδου και Κολοκύθα (2024) μελέτησαν την επίδραση του φύλου, αλλά και του μεγέθους της επιχείρησης, στους μισθούς των εργαζομένων. Είναι δύο παράγοντες που αξίζει να εξετασθούν λαμβάνοντας υπόψιν και την επίδραση της αστικοποίησης. Τα αποτελέσματα αναλύονται παρακάτω και παρουσιάζονται στον Πίνακα 6.

Επικεντρώνοντας, αρχικά, το ενδιαφέρον μας στο μέγεθος των επιχειρήσεων, διαπιστώνεται ότι τόσο στις μικρές όσο και στις μεγάλες επιχειρήσεις, κάθε παράγοντας επίδρασης επηρεάζει θετικά τον μισθό, με τα αποτελέσματα να είναι παρόμοια με αυτά τις γενικής περίπτωσης. Είναι προφανές ότι στις μεγάλες επιχειρήσεις ο κάθε παράγοντας επηρεάζει τον μισθό πιο ισχυρά, ωστόσο οι αποκλίσεις δεν είναι μεγαλύτερες του 2%.

Εξάιρεση αποτελεί η οικογενειακή κατάσταση, της οποίας τα ποσοστά είναι πιο ευνοϊκά για τους εργαζομένους των μικρών επιχειρήσεων, συγκεκριμένα η διαφορά είναι γύρω στο 1,6% υπέρ τους.

Τέλος, αξιοσημείωτη είναι και η διαφορά που προκύπτει στην περίπτωση των συμβάσεων. Ειδικότερα οι εργαζόμενοι των μεγάλων επιχειρήσεων είναι επωφελημένοι περίπου 7% περισσότερο, από εκείνους των μικρών επιχειρήσεων, όταν η σύμβαση είναι αορίστου χρόνου.

Η ανάλυση προχωρά στην εξέταση της επίδρασης της αστικοποίησης. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ο συγκεκριμένος παράγοντας και σε αυτή την περίπτωση δεν επηρεάζει στατιστικά σημαντικά τη σχέση εκπαίδευσης/μισθού και εργασιακής εμπειρίας/μισθού.

Συνεχίζοντας την ανάλυσή μας και δίνοντας έμφαση στο φύλο, τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στις δύο πρώτες στήλες του Πίνακα 6 δείχνουν ότι οι περισσότεροι παράγοντες επηρεάζουν σε μεγαλύτερα ποσοστά τους μισθούς των ανδρών έναντι των γυναικών, με τις διαφορές σε κάποιες περιπτώσεις να αγγίζουν και το 8% (στην περίπτωση της οικογενειακής κατάστασης), ωστόσο δεν διαφέρουν σημαντικά από την γενική περίπτωση.

Παρόλα αυτά υπάρχουν παράγοντες, των οποίων τα ποσοστά επίδρασης στον μισθό είναι υπέρ των γυναικών. Αυτοί είναι η εργασιακή εμπειρία και ο τύπος της σύμβασης.

Όσον αφορά την εργασιακή εμπειρία η διαφορά είναι στο 4% υπέρ των γυναικών, ενώ για τον τύπο της σύμβασης γύρω στο 5%.

Στην περίπτωση της αστικοποίησης είναι η πρώτη περίπτωση που μελετούμε στην οποία τα αποτελέσματα δεν είναι αμελητέα. Ξεκινώντας από τους άντρες, παρατηρούμε ότι παρόλο που ο άμεσος παράγοντας της αστικοποίησης, αλλά και ο συνδυασμός της με την εργασιακή εμπειρία είναι στατιστικά μη σημαντικοί, βλέπουμε ότι σε συνδυασμό με την εκπαίδευση έχει στατιστικά σημαντική θετική επίδραση, δηλαδή οι εργαζόμενοι άντρες στις πυκνοκατοικημένες και ενδιάμεσες περιοχές δέχονται επιπλέον προσαύξηση 3,6%, αυτό σημαίνει ότι το αρχικό ποσοστό επίδρασης της εκπαίδευσης αυξάνεται από 15% σε 18,6%.

Όσον αφορά τις γυναίκες τα αποτελέσματα είναι μη αναμενόμενα. Είναι η πρώτη φορά που βλέπουμε τον άμεσο παράγοντα της αστικοποίησης να έχει σημαντική επιρροή στον μισθό και συγκεκριμένα στις μη αραιοκατοικημένες περιοχές να είναι επωφελής στις εργαζόμενες γυναίκες κατά 17,6%. Για άλλη μια φορά ο συνδυασμός της με την εργασιακή εμπειρία είναι στατιστικά μη σημαντικός, ωστόσο ο συνδυασμός με την εκπαίδευση δίνει ένα αποτέλεσμα που είναι άξιο αναφοράς. Ειδικότερα, προκύπτει μια αρνητική συσχέτιση που σημαίνει ότι στα υψηλά επίπεδα αστικοποίησης, η επίδραση της εκπαίδευσης μειώνεται από 13% σε 10,9%. Αυτό το αποτέλεσμα χρήζει περισσότερης ανάλυσης η οποία θα γίνει παρακάτω. Σε παρόμοια αποτελέσματα καταλήγει στην έρευνα της και η Bacolod (2016), τονίζοντας ότι οι γυναίκες επωφελούνται λιγότερο σε περιπτώσεις μεγάλης πληθυσμιακής συγκέντρωσης.

Πίνακας 6: Η επίδραση της αστικοποίησης ανά μέγεθος επιχείρησης και φύλο

	(1) (Αντρες)	(2) (Γυναίκες)	(3) (Μικρή Επ.)	(4) (Μεγάλη Επ.)
Εκπαίδευση	0.150*** (0.024)	0.130*** (0.025)	0.136*** (0.025)	0.156*** (0.025)
Αστικοποίηση	-0.110 (0.074)	0.176*** (0.048)	0.071 (0.067)	-0.004 (0.086)
Αστικοποίηση*Εκπαίδ.	0.036* (0.017)	-0.021* (0.010)	-0.002 (0.016)	0.020 (0.022)
Εργασιακή Εμπειρία	0.120*** (0.020)	0.161*** (0.017)	0.145*** (0.015)	0.151*** (0.022)
Αστικοποίηση*Εργ. Εμπ.	0.012 (0.014)	-0.009 (0.010)	-0.007 (0.009)	-0.006 (0.016)
Φύλο			0.156*** (0.019)	0.170*** (0.023)
Οικ. Κατάσταση	0.120*** (0.012)	0.041*** (0.005)	0.079*** (0.005)	0.063*** (0.014)
Ηλικία	0.104*** (0.016)	0.084*** (0.014)	0.083*** (0.014)	0.123*** (0.011)
Τύπος Συμβολαίου	0.358*** (0.032)	0.407*** (0.043)	0.363*** (0.025)	0.437*** (0.053)
Σταθερός Όρος	8.299*** (0.134)	8.079*** (0.112)	8.103*** (0.099)	8.249*** (0.100)
Παρατηρήσεις	32,964	25,623	44,275	14,312
R-squared	0.378	0.444	0.397	0.421
Επάγγελμα (FE)	YES	YES	YES	YES
Τομέας (FE)	YES	YES	YES	YES
Χρόνος (FE)	YES	YES	YES	YES
Τυπικό Σφάλμα	Cluster	Cluster	Cluster	Cluster

Ισχυρά τυπικά σφάλματα σε παρένθεση

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Σημείωση: Η εξαρτημένη μεταβλητή και εδώ είναι ο μισθός. Η ανάλυση που γίνεται είναι απόρροια της στήλης 1 του Πίνακα 5, δηλαδή αφορά όλο το δείγμα.

Υποκεφάλαιο 6.4: Εκτίμηση του υποδείγματος ανά επίπεδο διαχωρισμού αστικοποίησης
βάσει του φύλου

Παρατηρώντας τα αποτελέσματα στο προηγούμενο υποκεφάλαιο σχετικά με την επίδραση της αστικοποίησης στη σχέση εκπαίδευση/μισθός λαμβάνοντας υπόψη τα δύο φύλα, αξίζει να σχολιαστεί παραπάνω η επίδρασή της όταν τα επίπεδα συγκρίνονται ανά δύο.

Στη σύγκριση μεταξύ πυκνοκατοικημένων και ενδιάμεσων περιοχών παρατηρείται ότι όλοι οι παράγοντες έχουν θετική επίδραση στον μισθό, με μικρές ποσοστιαίες αποκλίσεις σε σχέση με τη γενική περίπτωση.

Όσον αφορά τους άντρες, τα αποτελέσματα που αφορούν την αστικοποίηση είναι στατιστικά μη σημαντικά, ενώ στις γυναίκες παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Στην άμεση επιρροή της αστικοποίησης στις πυκνοκατοικημένες περιοχές βλέπουμε μια επιπλέον αύξηση του μισθού κατά 13,7% σε σύγκριση με τις ενδιάμεσες. Ακόμα, η έμμεση επίδραση μέσω της εργασιακής εμπειρίας παρατηρούμε ότι είναι μη σημαντική, αντίθετα η επίδρασή της μέσω της εκπαίδευσης είναι στατιστικά σημαντική και μάλιστα αρνητική. Γεγονός που σημαίνει ότι στο υψηλό επίπεδο αστικοποίησης μειώνεται η αρχική επίδραση της εκπαίδευσης από 13,9% σε 10,3% στο μισθό.

Συνεχίζοντας με τις ενδιάμεσες και αραιοκατοικημένες περιοχές, παρατηρείται στατιστικά σημαντική επίδραση της αστικοποίησης μέσω της εκπαίδευσης μόνο στους άντρες. Συγκεκριμένα, η επίδραση της εκπαίδευσης στο μισθό για άντρες που διαμένουν σε ενδιάμεσης αστικοποίησης περιοχή είναι κατά 4,5% μεγαλύτερη σε σχέση με τους άνδρες που διαμένουν σε αραιοκατοικημένη περιοχή. Ενώ στις γυναίκες υπάρχει άμεση επιρροή του παράγοντα που αυξάνει τον μισθό κατά 10,5%. Όλοι οι υπόλοιποι συνδυασμοί που αφορούν την αστικοποίηση είναι στατιστικά μη σημαντικοί, ενώ οι υπόλοιποι παράγοντες έχουν παρόμοια συμπεριφορά με τη γενική περίπτωση.

Τέλος, στην περίπτωση των πυκνοκατοικημένων και αραιοκατοικημένων περιοχών διαπιστώνεται ότι η επίδραση της αστικοποίησης για τους άντρες είναι στατιστικά μη σημαντική. Τα αποτελέσματα για τις γυναίκες προκαλούν ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα, η άμεση επίδραση της αστικοποίησης είναι θετική κατά 22,8% στο υψηλό επίπεδο. Ωστόσο, στην περίπτωση της επιρροής της μέσω της εκπαίδευσης υπάρχει αρνητική συσχέτιση. Ειδικότερα, μειώνει το αρχικό ποσοστό από 12,8% σε 9,3%. Τα

αποτελέσματα των υπόλοιπων παραγόντων είναι παρόμοια με αυτά της γενικής περίπτωσης.

Πίνακας 7: Επίδραση της αστικοποίησης στο φύλο σε κάθε μετάβαση

	(1) Άντρες	(2) Γυναίκες	(3) Άντρες	(4) Γυναίκες	(5) Άντρες	(6) Γυναίκες	(7) Άντρες	(8) Γυναίκες
Εκπαίδευση	0.150*** (0.024)	0.130*** (0.025)	0.191*** (0.016)	0.139*** (0.015)	0.152*** (0.023)	0.119*** (0.026)	0.153*** (0.022)	0.128*** (0.026)
Αστικοποίηση	-0.110 (0.074)	0.176*** (0.048)	-0.014 (0.102)	0.137*** (0.035)	-0.104 (0.099)	0.105** (0.045)	-0.108 (0.082)	0.228*** (0.048)
Αστικοποίηση*Εκπαίδευση	0.036* (0.017)	-0.021* (0.010)	-0.013 (0.019)	-0.036*** (0.010)	0.045** (0.018)	-0.001 (0.009)	0.030 (0.021)	-0.035** (0.012)
Εργασιακή Εμπειρία	0.120*** (0.020)	0.161*** (0.017)	0.124*** (0.021)	0.153*** (0.015)	0.117*** (0.021)	0.167*** (0.018)	0.120*** (0.017)	0.158*** (0.016)
Αστικοποίηση*Εργ. Εμπ.	0.012 (0.014)	-0.009 (0.010)	0.018 (0.020)	0.000 (0.007)	0.002 (0.018)	-0.010 (0.011)	0.019 (0.016)	-0.008 (0.011)
Οικ. Κατάσταση	0.120*** (0.012)	0.041*** (0.005)	0.112*** (0.012)	0.038*** (0.009)	0.132*** (0.011)	0.041*** (0.007)	0.116*** (0.013)	0.047*** (0.005)
Ηλικία	0.104*** (0.016)	0.084*** (0.014)	0.105*** (0.018)	0.093*** (0.014)	0.102*** (0.015)	0.068*** (0.013)	0.106*** (0.016)	0.087*** (0.016)
Τύπος Συμβολαίου	0.358*** (0.032)	0.407*** (0.043)	0.352*** (0.027)	0.350*** (0.042)	0.369*** (0.039)	0.453*** (0.045)	0.352*** (0.033)	0.408*** (0.045)
Σταθερός Όρος	8.299*** (0.134)	8.079*** (0.112)	8.199*** (0.135)	8.367*** (0.107)	8.301*** (0.126)	8.090*** (0.119)	8.287*** (0.139)	8.046*** (0.101)
Παρατηρήσεις	32,964	25,623	22,166	18,241	20,315	15,057	23,447	17,948
R-squared	0.378	0.444	0.366	0.403	0.389	0.470	0.375	0.451
Επάγγελμα (FE)	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
Τομέας (FE)	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
Χρόνος (FE)	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES

Τυπικό Σφάλμα	Clustered	Clustered	Clustered	Clustered	Clustered	Clustered	Clustered	Clustered
---------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Ισχυρά τυπικά σφάλματα σε παρένθεση

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Σημείωση: Η εξαρτημένη μεταβλητή είναι ο μισθός σε λογαριθμική κλίμακα. Ως Αστικοποίηση στη στήλη 1 έχουμε ορίσει να είναι μια ψευδομεταβλητή όπου οι πυκνοκατοικημένες και ενδιάμεσες περιοχές παίρνουν τιμή ίση με 1 και οι αραιοκατοικημένες τιμή ίση με 0. Ως Αστικοποίηση στη στήλη 2 έχουμε ορίσει να είναι μια ψευδομεταβλητή, όπου οι πυκνοκατοικημένες περιοχές παίρνουν τιμή ίση με 1 και οι ενδιάμεσες τιμή ίση με 0. Ως Αστικοποίηση στη στήλη 3 έχουμε ορίσει να είναι μια ψευδομεταβλητή όπου οι ενδιάμεσες περιοχές παίρνουν τιμή ίση με 1 και οι αραιοκατοικημένες ίση με 0. Ως Αστικοποίηση στη στήλη 4 έχουμε ορίσει να είναι μια ψευδομεταβλητή όπου οι πυκνοκατοικημένες περιοχές παίρνουν τιμή ίση με 1 και οι αραιοκατοικημένες τιμή ίση με 0.

Υποκεφάλαιο 6.5: Ποσοστιαία εκτίμηση του υποδείγματος ως προς το φύλο

Όπως προαναφέρθηκε τα αποτελέσματα που εξήχθησαν στη μελέτη της επιρροής της αστικοποίησης (άμεσης και έμμεσης), ήταν άξια σχολιασμού, για αυτό θα πραγματοποιηθεί στην τρέχουσα ενότητα ποσοστιαία εκτίμηση ως προς την κατανομή του μισθού, μέσω της ποσοστιαίας παλινδρόμησης (quantile regression), η οποία αναλύεται παρακάτω εκτενώς.

Αρχικά αξίζει να αναφερθεί τι αντιπροσωπεύει και πού χρησιμεύει μια τέτοια εκτίμηση. Η ποσοστιαία παλινδρόμηση είναι μια στατιστική μέθοδος που επεκτείνει τη γραμμική παλινδρόμηση επιτρέποντας την εκτίμηση των ποσοστιαίων σημείων της εξαρτημένης μεταβλητής αντί για τον μέσο όρο. Είναι αρκετά σημαντική, διότι η κατανομή του μισθού είναι χ-τετράγωνο δεδομένου ότι οι περισσότεροι μισθοί βρίσκονται στα μικρά τεταρτημόρια.

Η ποσοστιαία παλινδρόμηση θα γίνει σε δύο εκδοχές, με την πρώτη να αφορά τους άντρες και τη δεύτερη τις γυναίκες του δείγματος.

Υποκεφάλαιο 6.5.1: Ποσοστιαία εκτίμηση του υποδείγματος ως προς τους άντρες

Στην παρακάτω ανάλυση θα αναφερθούμε στα αποτελέσματα που δίνει η ποσοστιαία παλινδρόμηση για τους άντρες. Ακόμα θα στραφεί το ενδιαφέρον κυρίως γύρω από την περίπτωση της αστικοποίησης, καθώς οι υπόλοιποι παράγοντες προσδίδουν θετικά στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα στο μέγεθος του μισθού (θα αναφερθούν και θα παρουσιαστούν συγκεντρωμένα στον Πίνακα 8). Εξερευνώντας τα εκατοστημόρια και ξεκινώντας από την στήλη (2) του Πίνακα 8, όπου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για το 10ο εκατοστημόριο (αφορά κυρίως τα χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα), συγκεκριμένα παρατηρείται ότι αυτού του είδους τα επαγγέλματα έχουν οφέλη στις υψηλά αστικοποιημένες περιοχές, καθώς ο μισθός επηρεάζεται θετικά κατά 13,4%. Επιπλέον διαπιστώνεται ότι η έμμεση επιρροή της αστικοποίησης μέσω της εκπαίδευσης και της εργασιακής εμπειρίας είναι στατιστικά μη σημαντική.

Στην τρίτη στήλη του Πίνακα 8 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που αφορούν το 50ο εκατοστημόριο και αναφέρονται στα επαγγέλματα που βρίσκονται στο ενδιάμεσο επίπεδο μισθών. Εδώ η επιρροή της αστικοποίησης είναι αρκετά μεγαλύτερη καθώς παρατηρείται και άμεση αλλά και έμμεση επίδρασή της. Αρχικά στην άμεση επίδραση

της αστικοποίησης, διαπιστώνεται ότι οι υψηλά αστικοποιημένες περιοχές δεν επωφελούνται, μιας και παρατηρείται αρνητική συσχέτιση, ειδικότερα ο μισθός γίνεται κατά 9,3% μικρότερος. Ωστόσο βλέπουμε θετική συσχέτιση στην επίδραση μέσω της εκπαίδευσης, δηλαδή η επιρροή της εκπαίδευσης μεταβάλλεται από 12,2% που είναι αρχικά, στο 16,2% μέσω της αστικοποίησης. Για άλλη μια φορά ο συνδυασμός αστικοποίησης και εργασιακής εμπειρίας είναι στατιστικά μη σημαντικός.

Τέλος, η τέταρτη στήλη του Πίνακα 8 αφορά το 90ο εκατοστημόριο και τα υψηλόμισθα επαγγέλματα. Εξετάζοντας την άμεση επίδραση της αστικοποίησης παρατηρείται ξανά μια αρνητική συσχέτιση, συγκεκριμένα στις υψηλά αστικοποιημένες περιοχές ο μισθός επηρεάζεται κατά 28,6% αρνητικά. Αντιθέτως η έμμεση επίδραση είναι θετική. Ειδικότερα, αυξάνει το ποσοστό της εκπαίδευσης από 15,1% σε 22,5% και το ποσοστό της εργασιακής εμπειρίας από 10,2% σε 14%, αυξήσεις που είναι ιδιαίτερα σημαντικές.

Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα παρουσιάζονται παρακάτω και γραφικά (Γράφημα 3). Η σκιασμένη περιοχή είναι το διάστημα εμπιστοσύνης 95% για τους εκτιμητές για όλα τα διαφορετικά εκατοστημόρια, η διακεκομμένη παράλληλη γραμμή του οριζόντιου άξονα είναι η εκτίμηση OLS και οι δύο παράλληλες αμυδρές γραμμές εμφανίζουν το διάστημα εμπιστοσύνης του εκτιμητή OLS. Ειδικότερα στην επίδραση της αστικοποίησης στη σχέση εκπαίδευση/μισθός, στην περίπτωση των ανδρών, παρατηρείται ότι το μηδέν ανήκει στο διάστημα εμπιστοσύνης. Συγκεκριμένα, για τα επαγγέλματα τα οποία τοποθετούνται κάτω από το 20ο εκατοστημόριο τα αποτελέσματα είναι στατιστικά μη σημαντικά. Επιπλέον διαπιστώνεται στατιστικά σημαντική επίδραση για τα επαγγέλματα, που ανήκουν από το 25ο εκατοστημόριο και έπειτα, συγκεκριμένα όσο πιο εξειδικευμένα είναι, τόσο μεγαλύτερη και η επιρροή της αστικοποίησης, γεγονός που επισημαίνει τον επιδραστικό ρόλο της στη συγκεκριμένη σχέση. Όσον αφορά της σχέση εργασιακή εμπειρία/μισθός είναι φανερό ότι η επίδραση της αστικοποίησης είναι στατιστικά σημαντική μετά το 60ο εκατοστημόριο.

Γενικά, συμπεραίνουμε ότι στην πρώτη σχέση (εκπαίδευση/μισθός) είναι απαραίτητη η χρήση ποσοστιαίας παλινδρόμησης για να περιγραφούν επαρκώς τα αποτελέσματα, ενώ για την δεύτερη (εργασιακή εμπειρία /μισθός) επαρκεί η μελέτη με ανάλυση OLS.

Πίνακας 8: Ποσοστιαία παλινδρόμηση των αντρών

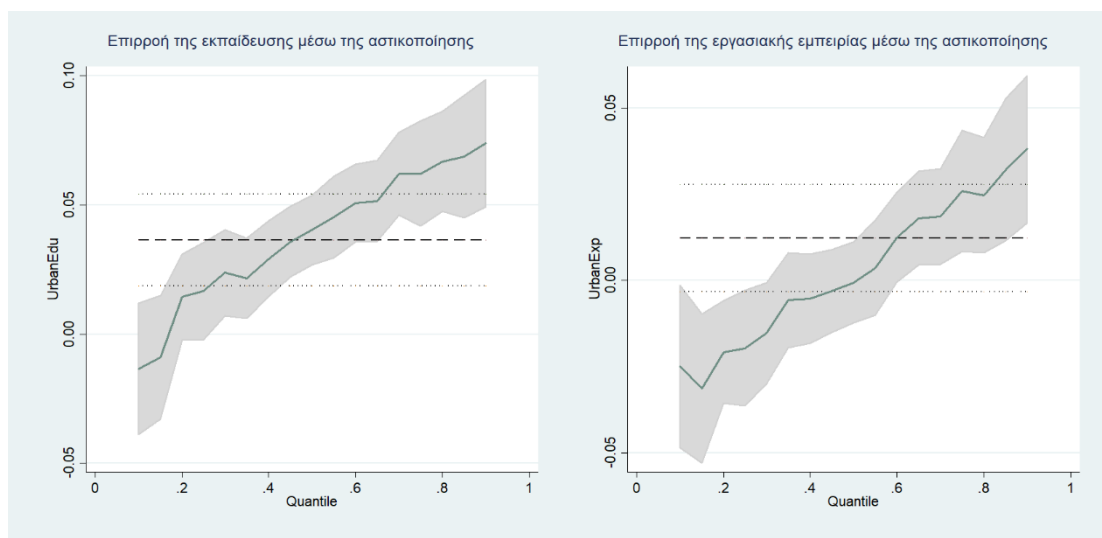
	(1) OLS	(2) Q10	(3) Q50	(4) Q90
Εκπαίδευση	0.150*** (0.024)	0.155*** (0.111)	0.122*** (0.007)	0.151*** (0.007)
Αστικοποίηση	-0.110 (0.074)	0.134* (0.069)	-0.093*** (0.033)	-0.286*** (0.042)
Αστικοποίηση*Εκπαίδ.	0.036* (0.017)	-0.014 (0.013)	0.040*** (0.008)	0.074*** (0.011)
Εργασιακή Εμπειρία	0.120*** (0.020)	0.178*** (0.018)	0.110*** (0.008)	0.102*** (0.009)
Αστικοποίηση*Εργ. Εμπ.	0.012 (0.014)	-0.025 (0.019)	-0.001 (0.008)	0.038*** (0.009)
Οικ. Κατάσταση	0.120*** (0.012)	0.130*** (0.009)	0.102*** (0.005)	0.096*** (0.078)
Ηλικία	0.104*** (0.016)	0.102*** (0.009)	0.094*** (0.005)	0.105*** (0.007)
Τύπος Συμβολαίου	0.358*** (0.032)	0.684*** (0.019)	0.328*** (0.008)	0.148*** (0.011)
Σταθερός Όρος	8.299*** (0.134)	7.188*** (0.074)	8.513*** (0.036)	9.110*** (0.051)
Παρατηρήσεις	32,964	32,964	32,964	32,964
R-squared	0.378	0.271	0.232	0.226
Επάγγελμα (FE)	YES	YES	YES	YES
Τομέας (FE)	YES	YES	YES	YES
Χρόνος (FE)	YES	YES	YES	YES
Τυπικό Σφάλμα	Cluster	Robust	Robust	Robust

Ισχυρά τυπικά σφάλματα σε παρένθεση

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Σημείωση: Η εξαρτημένη μεταβλητή και εδώ είναι ο μισθός. Η ανάλυση που γίνεται είναι απόρροια της στήλης 1 του Πίνακα 6, δηλαδή αφορά τους άντρες του δείγματος.

Γράφημα 3: Έμμεση επιρροή της αστικοποίησης για τους άντρες

Υποκεφάλαιο 6.5.2: Ποσοστιαία εκτίμησης του υποδείγματος ως προς τις γυναίκες

Στην παρούσα υποενότητα, η μελέτη εστιάζει στην περίπτωση των γυναικών. Συγκεκριμένα, εκτιμάται η ποσοστιαία παλινδρόμηση για τις γυναίκες με επίκεντρο τα αποτελέσματα που αφορούν την αστικοποίηση. Οι λοιποί παράγοντες επιδρούν θετικά, όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση, έτσι και σε αυτή των εκατοστημορίων.

Αναφορικά με τα χαμηλόμισθα επαγγέλματα και ειδικότερα το 10ο εκατοστημόριο για την άμεση επιρροή της αστικοποίησης, παρατηρείται ότι επιδρά στον μισθό εξαιρετικά υψηλά, συγκεκριμένα οι γυναίκες που ζουν σε περιοχές με υψηλό ποσοστό αστικοποίησης επωφελούνται στην αμοιβή τους κατά 33,2%. Ωστόσο, η επίδραση της αστικοποίησης στη σχέση εκπαίδευση/μισθός έχει αντίστροφα αποτελέσματα, ειδικότερα διαπιστώνεται ότι η αστικοποίηση μειώνει το ποσοστό επίδρασης της εκπαίδευσης των γυναικών, στις υψηλά αστικοποιημένες περιοχές, από 15% σε 9,2%. Από την άλλη πλευρά, η επίδρασή της μέσω της εργασιακής εμπειρίας είναι στατιστικά μη σημαντική.

Συνεχίζοντας στο 50ο εκατοστημόριο (στήλη 3), διαπιστώνεται σημαντική επίδραση της αστικοποίησης. Στην περίπτωση της άμεσης επίδρασης βλέπουμε ότι το ποσοστό έχει μειωθεί περίπου στο μισό σε σύγκριση με το προηγούμενο εκατοστημόριο που

ελέγχτηκε και ειδικότερα στις υψηλά αστικοποιημένες περιοχές ο μισθός είναι μεγαλύτερος κατά 18,6%. Όσον αφορά την επίδραση της αστικοποίησης στη σχέση εκπαίδευση/μισθός και εργασιακή εμπειρία/μισθός είναι αρνητική. Αυτό που παρατηρείται είναι ότι στα μεγαλύτερα επίπεδα αστικοποίησης το ποσοστό επιρροής της εκπαίδευσης μειώνεται από 12,9% σε 10,3% και της εργασιακής εμπειρίας από το 13,6% στο 12,4%, ευρήματα που συμφωνούν με την εργασία της Bacolod (2016).

Κλείνοντας στην τέταρτη στήλη του, ο Πίνακας 9 δείχνει τα αποτελέσματα για τους εργαζομένους που έχουν την καλύτερη αμοιβή. Εδώ παρατηρείται ότι η αστικοποίηση επηρεάζει μόνο μέσω της εκπαίδευσης, της οποίας το ποσοστό αυξάνεται από το 10,5% στο 14,1%. Γεγονός που σημαίνει ότι στα υψηλόμισθα επαγγέλματα, στα οποία απαιτείται εξειδικευμένο προσωπικό, η εκπαίδευση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Στις άλλες περιπτώσεις τα αποτελέσματα είναι στατιστικά μη σημαντικά.

Τα παραπάνω αποτελέσματα αναλύονται και γραφικά (Γράφημα 4). Συγκεκριμένα, στο Γράφημα 4 παρατηρείται το παράδοξο ότι τα αποτελέσματα της επίδρασης της αστικοποίησης στην σχέση εκπαίδευση/μισθός, στην περίπτωση των γυναικών, όχι μόνο είναι αμελητέα, αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις η συσχέτιση είναι αρνητική, το οποίο σημαίνει ότι για τους μισθούς που τοποθετούνται πριν από το 80ο εκατοστημόριο, οι γυναίκες λαμβάνουν τον ίδιο ή και καλύτερο μισθό όταν βρίσκονται στην επαρχία. Η μετάβαση σε περιοχές υψηλής αστικοποίησης είναι χρησιμότερη για τις γυναίκες που εξασκούν επαγγέλματα, τα οποία τοποθετούνται μετά το 85ο εκατοστημόριο. Στην σχέση εργασιακής εμπειρίας/μισθός στα αποτελέσματα διαφαίνεται η στατιστικά μη σημαντική επίδραση της αστικοποίησης, καθώς το μηδέν ανήκει στο ευρύτερο φάσμα του διαστήματος εμπιστοσύνης (σκιασμένη περιοχή). Ακόμα είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο εκτιμητής ελαχίστων τετραγώνων περιγράφει το μεγαλύτερο μέρος της επίδρασης της αστικοποίησης στις δύο σχέσεις αφού η τιμή του περιλαμβάνεται στη σκιασμένη περιοχή.

Πίνακας 9: Ποσοστιαία παλινδρόμηση των γυναικών

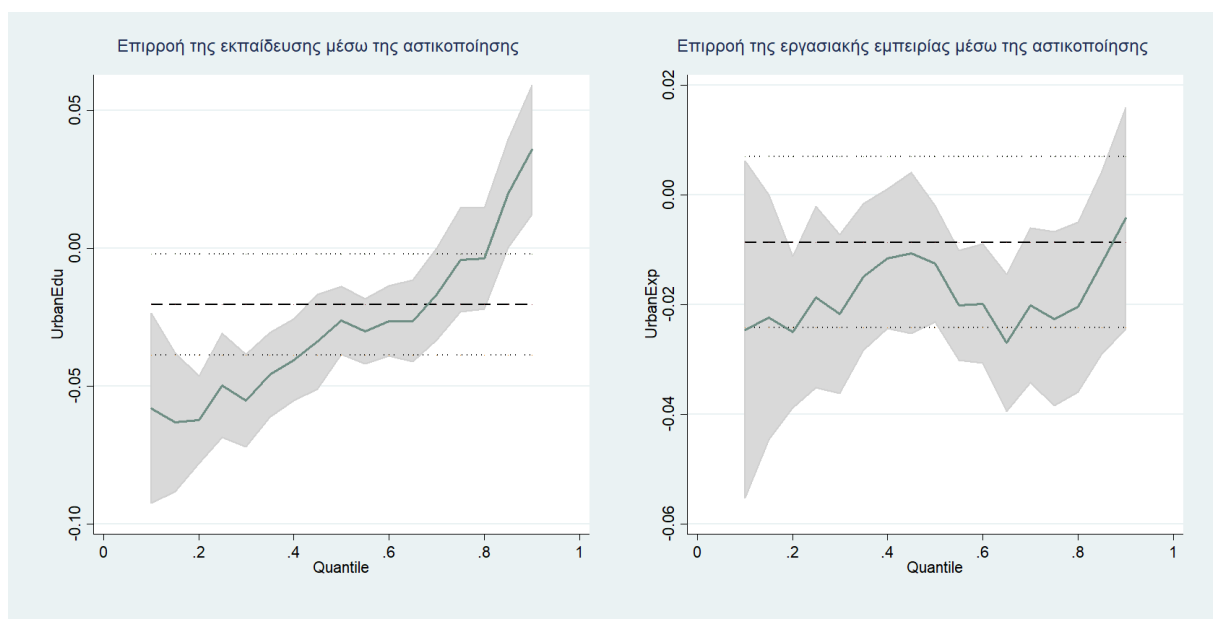
	(1) OLS	(2) (Q10)	(3) (Q50)	(4) (Q90)
Εκπαίδευση	0.130*** (0.025)	0.150*** (0.016)	0.129*** (0.008)	0.105*** (0.011)
Αστικοποίηση	0.176*** (0.048)	0.332*** (0.084)	0.186*** (0.034)	-0.016 (0.047)
Αστικοποίηση*Εκπαίδ.	-0.021* (0.010)	-0.058*** (0.017)	-0.026*** (0.008)	0.036*** (0.011)
Εργασιακή Εμπειρία	0.161*** (0.017)	0.202*** (0.020)	0.136*** (0.008)	0.147*** (0.009)
Αστικοποίηση*Εργ. Εμπ.	-0.009 (0.010)	-0.025 (0.021)	-0.012* (0.007)	-0.004 (0.010)
Οικ. Κατάσταση	0.041*** (0.005)	0.076*** (0.011)	0.035*** (0.005)	0.017** (0.007)
Ηλικία	0.084*** (0.014)	0.105*** (0.010)	0.085*** (0.005)	0.060*** (0.007)
Τύπος Συμβολαίου	0.407*** (0.043)	0.664*** (0.020)	0.369*** (0.009)	0.231*** (0.010)
Σταθερός Όρος	8.079*** (0.112)	6.732*** (0.217)	8.252*** (0.046)	9.100*** (0.050)
Παρατηρήσεις	25,623	25,623	25,623	25,623
R-squared	0.444	0.314	0.292	0.237
Επάγγελμα (FE)	YES	YES	YES	YES
Τομέας (FE)	YES	YES	YES	YES
Χρόνος (FE)	YES	YES	YES	YES
Τυπικό Σφάλμα	Cluster	Robust	Robust	Robust

Ισχυρά τυπικά σφάλματα σε παρένθεση

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Σημείωση: Η εξαρτημένη μεταβλητή και εδώ είναι ο μισθός. Η ανάλυση που γίνεται είναι απόρροια της στήλης 2 του Πίνακα 6, δηλαδή αφορά τις γυναίκες του δείγματος.

Γράφημα 4: Έμμεση επιρροή της αστικοποίησης για τις γυναίκες

Κεφάλαιο 7: Επίλογος και Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία ερευνά τη σύνδεση μεταξύ μισθολογικών διαφορών και αστικοποίησης στην Ελλάδα, εστιάζοντας στις επιδράσεις του επιπέδου αστικοποίησης και σχετικών παραγόντων στις μισθολογικές ανισότητες, με το κύριο ενδιαφέρον να στρέφεται στην εκπαίδευση και την εργασιακή εμπειρία. Για την υλοποίηση της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) για την περίοδο 2010-2020 και αφορούν την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών. Τα αποτελέσματα δείχνουν τόσο τα οφέλη όσο και τα προβλήματα της αστικοποίησης.

Η ανάλυση ανέδειξε την αστικοποίηση ως έναν παράγοντα σημαντικό της διαμόρφωσης της σχέσης εκπαίδευσης/μισθού και εργασιακής εμπειρίας/μισθού μεταξύ επαρχιακών-αστικών περιοχών. Ειδικότερα στις πυκνοκατοικημένες περιοχές καταγράφονται τα υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος κάτι που προσδίδει την ύπαρξη μισθολογικών προνομίων στα αστικά κέντρα. Παράλληλα το χάσμα μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών, όσον αφορά μισθούς παραμένει αξιοσημείωτο.

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που εξετάστηκαν ήταν η επίδραση του μορφωτικού επιπέδου (εκπαίδευση). Οι εργαζόμενοι που περάτωσαν την τριτοβάθμια εκπαίδευση και διαμένουν σε αστικά κέντρα καταγράφουν αισθητά υψηλότερους μισθούς σε σύγκριση με τους αντίστοιχους των μη αστικών περιοχών, γεγονός που επιβεβαιώνει την ενισχυμένη μισθολογική ανισότητα λόγω της ύπαρξης, αλλά και συγκέντρωσης εξειδικευμένων επαγγελματιών στα αστικά κέντρα.

Αξιοσημείωτη είναι και η διαφοροποίηση στους μισθούς ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης. Οι εργαζόμενοι των μεγάλων επιχειρήσεων (άνω των 50 υπαλλήλων), οι οποίες βρίσκονται σε αστικά κέντρα, απολαμβάνουν σημαντικά υψηλότερους μισθούς από τους εργαζόμενους των μικρότερων επιχειρήσεων, ενισχύοντας την προτίμηση για εργασία σε υψηλά αστικοποιημένες περιοχές.

Ακόμα η μελέτη ανέδειξε σε μεγαλύτερο βαθμό την μισθολογική ανισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα, η οποία παραμένει σημαντική ανεξάρτητα από το επίπεδο αστικοποίησης ή από την γεωγραφική περιοχή. Παρατηρώντας την μεγαλύτερη μισθολογική διαφορά στα αστικά κέντρα, αυτή αποδίδεται αρχικά στις διαφορετικές επαγγελματικές επιλογές ανάμεσά τους και έπειτα στις συστημικές διακρίσεις που διαμορφώνει το εκάστοτε εργασιακό περιβάλλον. Παρά το γεγονός ότι οι άντρες

απολαμβάνουν συστηματικά υψηλότερους μισθούς, γυναίκες με την ίδια εκπαίδευση και εργασιακή εμπειρία έχουν λιγότερα οφέλη, υποδεικνύοντας πρώτα τις διαρθρωτικές ανισότητες που εξακολουθούν να περιορίζουν την οικονομική τους πρόοδο αλλά και την αρνητική συσχέτιση που προκύπτει κυρίως μέσω της εκπαίδευσης σε εργασιακά περιβάλλοντα τοποθετημένα σε αστικά κέντρα.

Η ποσοστιαία παλινδρόμηση ανέδειξε διαφοροποιημένες επιδράσεις της αστικοποίησης στους μισθούς ανδρών και γυναικών. Στους άνδρες, η αστικοποίηση επηρεάζει θετικά τους χαμηλόμισθους, ενώ για τα μεσαία και υψηλά εισοδήματα η άμεση επίδραση είναι αρνητική, με θετική επίδραση στη σχέση εκπαίδευση/μισθός. Στις γυναίκες, η αστικοποίηση αυξάνει τον μισθό κυρίως στα χαμηλά εισοδήματα, ενώ μειώνει την επίδραση της εκπαίδευσης και της εργασιακής εμπειρίας. Στα υψηλόμισθα επαγγέλματα, η εκπαίδευση διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο, έχοντας θετική επίδραση. Γενικά, η ποσοστιαία παλινδρόμηση είναι απαραίτητη για την ανάλυση της σχέσης εκπαίδευσης-μισθού, ενώ για την εργασιακή εμπειρία επαρκεί η OLS, καταδεικνύοντας τις διαρθρωτικές διαφορές μεταξύ των φύλων στο εργασιακό περιβάλλον.

Συμπερασματικά, η αστικοποίηση, ενώ ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη και δημιουργεί ευκαιρίες αποτελεί παράλληλα πηγή οικονομικών ανισοτήτων. Θα ήταν σημαντικό να ενισχυθούν τα προνόμια που δίνει η εκπαίδευση στους μισθούς και να κατανεμηθούν εξίσου μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Βιβλιογραφία

Ξένη βιβλιογραφία

Abrantes, P. *et al.* (2019) ‘Modelling urban form: A multidimensional typology of urban occupation for spatial analysis’, *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 46(1), pp. 47–65.

Agha, M. and Gnanasakthy, A. (1981) ‘A cluster analysis of the effects of storage mites as allergens in relation to certain occupations and living conditions’, *Clinical & Experimental Allergy*, 11(5), pp. 499–504.

Akita, T. (no date) ‘Urbanization and Income Inequality’.

Ananat, E., Shihe, F. and Ross, S.L. (2018) ‘Race-specific urban wage premia and the black-white wage gap’, *Journal of Urban Economics*, 108, pp. 141–153.

Bacolod, M. (2017) ‘SKILLS, THE GENDER WAGE GAP, AND CITIES’, *Journal of Regional Science*, 57(2), pp. 290–318.

Baker, N.A., Jacobs, K. and Tickle-Degnen, L. (2003) ‘A Methodology for Developing Evidence about Meaning in Occupation: Exploring the Meaning of Working’, *OTJR: Occupational Therapy Journal of Research*, 23(2), pp. 57–66.

Baum-Snow, N. and Pavan, R. (2012) ‘Understanding the City Size Wage Gap’, *The Review of Economic Studies*, 79(1), pp. 88–127.

Baum-Snow, N. and Pavan, R. (2013) ‘Inequality and City Size’, *The Review of Economics and Statistics*, 95(5), pp. 1535–1548.

Behname, M. (2013) ‘FDI Localization, Wage and Urbanization in Central Europe’, (48).

Behrens, K. and Robert-Nicoud, F. (2014) ‘Survival of the Fittest in Cities: Urbanisation and Inequality’, *The Economic Journal*, 124(581), pp. 1371–1400.

Bertinelli, L. and Black, D. (2004) ‘Urbanization and growth’, *Journal of Urban Economics*, 56(1), pp. 80–96.

Blaug, M. (1972) ‘The correlation between education and earnings: What does it signify?’, *Higher Education* 1, 53-76.

Borji, M., Kharrat, A. and Ott, H. (2023) ‘EOR Displacement Characteristics from Cluster Analysis and Fractional Pore Occupation’, *Transport in Porous Media*, 150(2), pp. 447–464.

Buchholz, M. (2023) ‘Does urbanization increase inequality? Race, gender, and the urban wage premium’, *Journal of Urban Affairs*, pp. 1–19.

Busso, M., Chauvin, J.P. and Herrera L., N. (2021) ‘Rural-urban migration at high urbanization levels’, *Regional Science and Urban Economics*, 91, p. 103658.

- Campbell, H.S. and James, R.D. (2020) 'A Look at Geographic Differences in Income and Cost of Living', *Papers in Applied Geography*, 6(1), pp. 4–18.
- Carlsen, F., Rattsø, J. and Stokke, H.E. (2016) 'Education, experience, and urban wage premium', *Regional Science and Urban Economics*, 60, pp. 39–49.
- Castells-Quintana, D., Royuela, V. and Veneri, P. (2020) 'Inequality and city size: An analysis for OECD functional urban areas', *Papers in Regional Science*, 99(4), pp. 1045–1065.
- Christofides, L.N., Polycarpou, A. and Vrachimis, K. (2013) 'Gender wage gaps, "sticky floors" and "glass ceilings" in Europe', *Labour Economics*, 21, pp. 86–102.
- Combes, P.-P., Duranton, G. and Gobillon, L. (2008) 'Spatial wage disparities: Sorting matters!', *Journal of Urban Economics*, 63(2), pp. 723–742.
- Daouli, J., Demoussis, M. and Giannakopoulos, N. (2010) 'Mothers, fathers and daughters: Intergenerational transmission of education in Greece', *Economics of Education Review*, 29(1), pp. 83–93.
- Deng, B. and Zhong, F. (2023) 'Leading or Constraining? Development of New-Type Urbanization under Economic Growth Targets', *Land*, 12(4), p. 916.
- Drobis, S.M. (1976) 'Occupation and Residential Differentiation: A Historical Application of Cluster Analysis', *Historical Methods Newsletter*, 9(2–3), pp. 114–134.
- Echeverri-Carroll, E.L. and Ayala, S.G. (2011) 'Urban Wages: Does City Size Matter?', *Urban Studies*, 48(2), pp. 253–271.
- Farrokhi, F. and Jinkins, D. (2019) 'Wage inequality and the location of cities', *Journal of Urban Economics*, 111, pp. 76–92.
- Feser, E.J. (2003) 'What Regions Do Rather than Make: A Proposed Set of Knowledge-based Occupation Clusters', *Urban Studies*, 40(10), pp. 1937–1958.
- Gibbons, R. (no date) 'Explain Inter-Industry Wage Differentials?'
- Glaeser, E.L., Resseger, M. and Tobio, K. (2009) 'INEQUALITY IN CITIES*', *Journal of Regional Science*, 49(4), pp. 617–646.
- Goldin, C. *et al.* (2017) 'The Expanding Gender Earnings Gap: Evidence from the LEHD-2000 Census', *American Economic Review*, 107(5), pp. 110–114.
- Gould, E.D. (2007) 'Cities, Workers, and Wages: A Structural Analysis of the Urban Wage Premium', *The Review of Economic Studies*, 74(2), pp. 477–506.
- Gregorio, J.D. and Lee, J. (2002) 'Education and Income Inequality: New Evidence From Cross-Country Data', *Review of Income and Wealth*, 48(3), pp. 395–416.

- Henderson, J.V. and Turner, M.A. (2020) ‘Urbanization in the Developing World: Too Early or Too Slow?’, *Journal of Economic Perspectives*, 34(3), pp. 150–173.
- Jayanthakumaran, K. *et al.* (eds) (2019) *Internal Migration, Urbanization and Poverty in Asia: Dynamics and Interrelationships*. Singapore: Springer Singapore.
- Kim, B. (no date) ‘The Wage Gap between Metropolitan and Non-metropolitan Areas’.
- Koo, J. (2005) ‘How to Analyze the Regional Economy With Occupation Data’, *Economic Development Quarterly*, 19(4), pp. 356–372.
- Krueger, A.B. and Summers, L.H. (1988a) ‘Efficiency Wages and the Inter-Industry Wage Structure’, *Econometrica*, 56(2), p. 259.
- Krueger, A.B. and Summers, L.H. (1988b) ‘Efficiency Wages and the Inter-Industry Wage Structure’, *Econometrica*, 56(2), p. 259.
- Lallemand, T., Plasman, R. and Rycx, F. (2007) ‘The establishment-size wage premium: evidence from European countries’, *Empirica*, 34(5), pp. 427–451. Available at: <https://doi.org/10.1007/s10663-007-9042-3>.
- Lee, W.C. *et al.* (2019) ‘The Impacts of Financial Development, Urbanization, and Globalization on Income Inequality: A Regression-based Decomposition Approach’, *Asian Economic Papers*, 18(2), pp. 126–141.
- Ma, L. and Tang, Y. (no date) ‘A Tale of Two Tails: Wage Inequality and City Size’.
- Magnani, E. and Zhu, R. (2012) ‘Gender wage differentials among rural–urban migrants in China’, *Regional Science and Urban Economics*, 42(5), pp. 779–793. Available at: <https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2011.08.001>.
- Mincer, J. (1984) *Schooling, experience, and earnings*. New York: Columbia University Press (Human behavior and social institutions, 2).
- Nolan, C. *et al.* (2011) ‘Linking Industry and Occupation Clusters in Regional Economic Development’, *Economic Development Quarterly*, 25(1), pp. 26–35.
- Oi, W.Y. (1983) ‘HETEROGENEOUS FIRMS AND THE ORGANIZATION OF PRODUCTION’, *Economic Inquiry*, 21(2), pp. 147–171.
- Oosterbeek, H. (1990) ‘Education and earnings in the Netherlands: an empirical analysis’, *European Economic Review*, 34(7), pp. 1353–1375.
- Sergeev, E. (2021) ‘Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA)’, *SSRN Electronic Journal* [Preprint].
- Shutters, S.T. *et al.* (2022) ‘Urbanization favors high wage earners’, *npj Urban Sustainability*, 2(1), p. 6.
- Shutters, S.T. and Applegate, J.M. (2022) ‘The urban wage premium is disappearing in U.S. micropolitan areas’, *PLOS ONE*. Edited by L. Vasa, 17(4), p. e0267210.

- Soto, J. and Paredes, D. (2016) 'CITIES, WAGES, AND THE URBAN HIERARCHY', *Journal of Regional Science*, 56(4), pp. 596–614.
- Sulemana, I. *et al.* (2019) 'Urbanization and income inequality in Sub-Saharan Africa', *Sustainable Cities and Society*, 48, p. 101544.
- Sylwester, K. (2003) 'Enrolment in Higher Education and Changes in Income Inequality', *Bulletin of Economic Research*, 55(3), pp. 249–262
- Tolley, G.S. and Olson, E. (1971) 'The Interdependence between Income and Education', *Journal of Political Economy*, 79(3), pp. 460–480.
- Vanneman, R. (1977) 'The Occupational Composition of American Classes: Results from Cluster Analysis', *American Journal of Sociology*, 82(4), pp. 783–807.
- Van Reenen, J. (2011) 'Wage inequality, technology and trade: 21st century evidence', *Labour Economics*, 18(6), pp. 730–741.
- Wan, G., Zhang, X. and Zhao, M. (2022) 'Urbanization can help reduce income inequality', *npj Urban Sustainability*, 2(1), p. 1.
- Weinstein, A.L. (2017) 'Working women in the city and urban wage growth in the United States', *Journal of Regional Science*, 57(4), pp. 591–610.
- work(s):, J.M.R. (1958) 'Investment in Human Capital and Personal Income Distribution', *Journal of Political Economy*, 66(4), pp. 281–302.
- Yankow, J.J. (2006) 'Why do cities pay more? An empirical examination of some competing theories of the urban wage premium', *Journal of Urban Economics*, 60(2), pp. 139–161.

Ελληνική βιβλιογραφία

- ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ ΧΡΥΣΟΥΛΑ, ΚΟΛΟΚΥΘΑ ΧΡΥΣΑΥΓΗ (2024), «Μισθολογικές Διαφορές στην Ελλάδα: Μια ανάλυση βάσει μεγέθους Επιχείρησης και Φύλου».
- ΑΜΠΑΝΟΥΔΗ ΒΙΡΓΙΝΙΑ (2018), «Εκπαίδευση και Εισοδηματικές Ανισότητες : Μια συγκριτική μελέτη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης».
- ΒΟΥΤΣΙΝΟΥ ΜΙΣΣΕΛ ΜΑΡΙΑ (2024), «Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην εισοδηματική ανισότητα».
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Γ., «Η σχέση πόλης & υπαίθρου: Ανισότητες, ανταγωνισμοί και διεκδικήσεις».
- ΠΟΛΥΖΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ (2015), «Αστική Ανάπτυξη».
- ΣΑΜΑΡΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ (2021), «Ελληνική Οικονομία 2000-2020».